

MÓRA FERENC – ZALÁN TIBOR

Rab ember fiai

(VIDÁM-SZOMORÚ JÁTÉK TÖRTÉNELEMMELEL)

II. FELVONÁS

1. jelenet – Pipitér meséje a találkozásról*Egy barlangban
(Pipitér, a Rab ember fiai)**A fiúk, élükön Pipitérrel, megérkeznek a barlangba.*

PIPITÉR: Ez akár jó is lesz. Fűtött barlang! Foga van még a télnek, bár már gyengül őkelme. Itt majd csak nem vesz meg bennünket az isten hidege.

ÁDÁM: Fűtött barlang? Ilyet meg ki látott?

PIPITÉR: Ha sokat járnál a levegőn, nem csak a palota kertjében bóklásznál nap-számra, többet látnál te is.

TAMÁS: Tényleg, ki fűti ezt a barlangot, Pipitér? Csak nem valami fázós medve?

PIPITÉR: Nem a'. Alattunk, a hegy gyomrában forróvizek járkálnak. Azok fűtik fel a környék barlangjait. Reggelig elleszünk itt valahogy. Ti már úgyis vacsoráztatok a váradi basánál vendégségben, én is rágicsáltam papsajtot az árokparton.

TAMÁS: Egy falat nem ment volna belém.

ÁDÁM: Belém ment volna, de lefogtad a kezemet. Most miattad vagyok éhes. Mert te folyton basáskodsz rajtam. Nem is veszed észre, ugye nem?

TAMÁS: Csak gondoskodom rólad.

ÁDÁM: Jól elgondoskodtad előlem a vacsorámat. Köszönöm szépen az ilyen gondoskodást!

TAMÁS: Ha apánk...

ÁDÁM: Ne apáskodjál már örökké fölöttem! Nem unod még?

Odaáll kettejük közé, mert érzi, elmérgesedett a vitájuk.

PIPITÉR: Úgy zeng tőletek a barlang, drága szolgálaim, hogy idecsaljátok velem az összes közelben tévelygő barnamedvét. Akkor pedig nekünk, puska híján, kakukkoltak ma éjszaka.

TAMÁS: Mire való a kardom?

PIPITÉR: A kardod? Hiszen nincs is kardod, Tamás vitéz, elvette a fejedelem.

TAMÁS: Igaz.

PIPITÉR: Ráadásul, a medve vastag bundáját nem nagyon fogja a kard. Még átszúrni se nagyon tudod. S mire átmenne a vastag háján a te híres kardod, addigra nem csak a fejedet tépné le, de már a szívedben marcangolna a medve.

ÁDÁM: Rendben, nem veszekszünk. De csak a barnamedve miatt...

Leterítik a subájukat, elheverednek. Ádám nem bírja a csöndet.

ÁDÁM: Pipitér, öreg Pipitér, te még semmit sem tudsz az apánkról. Mert mi már tudjuk...

PIPITÉR: Meglehet, hogy többet tudok Szi-táry uramról, mint az úrfiak. Bár en-

gem nem vacsoráztatott meg a váradi basa.

TAMÁS: Ugyan, mit tudhatsz többet az apánkról, Pipitér?

PIPITÉR: Nem tom. Mindenesetre máma még beszéltem is a nagy jó urammal.

A két fiú máris pattan le a subájáról, és az öreghez húzódik.

ÁDÁM: Beszélte veled, Pipitér?

TAMÁS: Valóban beszéltek? Mit mondott neked az apánk? És te mit mondtál neki? Beszélj már, öreg!

PIPITÉR (*valósággal eljártssa a történetet*)
Az úgy volt, hogy éppen bujkálok a vár alatt, benneteket várva, egyszercsak elüget mellettem tizenkét lovas darabont. Ezek a fejedelem emberei, gondolom. Valakit közrefogtak, de úgy, olyan szorosán, mint verebek a baglyot. No, mondom, én már csak megtudom, ki az. Leszakajtok az alsó dolmányomról egy ezüstgombot, s utána kiáltok a lovasoknak. Héj, vitéz urak, valamelyiketek elhagyta a szép ezüstgombját! Erre bevártak, a legelső katona mindjárt a magáénak is vallotta a gombomat. Én pedig jól szemügyre vehettem a nagy jó uramat. Mert ő volt az, akit úgy közre-kaptak, mintha még megláncolva is féltenék tőle a bőrüket. No, most meg a szemembe ment ez a sok erős gőz, no... csak ez a fránya gőz! Intettem neki a szememmel, én vagyok, édes gazdám. Látod-e, öreg, mire jutottam, felelte vissza az ő szeme. No, erre én elkiáltottam magam, hej, Ádámka, hej, Tamáska, hol csavarogtok ilyen sokáig? Innen tudhatta, hogy velem vagytok ti is, szolgálaim. Megnyugodni látszott kicsit.

Hát ez a jámbor itt, megbilincselve, kicsoda, kérdeztem a katonámat. Az a Szitáry, aki majd veszedelembé vitte az országot az aranyos sólyom miatt, sügta vissza. Visszük Kolozsvárra! Börtönre, vagy bitófára. És elporzottak az én szegény urammal.

ÁDÁM (*felugrik*) Cselebi bég ezek szerint nem hazudott! Apánk tényleg Kolozsvárra van!

TAMÁS (*Tamás melléje áll, távolra néz, mint a hősök szoktak*) Minden egyértelmű! Holnap indulunk hozzá, Kolozsvárra!

PIPITÉR: Nem lesz jó ez a nagy sietség, atyámfi! Aztán mire mennétek vele, ha ott ólalkodnátok napszámra a tömlöce körül? A vége az lenne, hogy ti is odakerülnétek mellé, akár egy láncra vele.

ÁDÁM: Az is boldogság lenne nekünk! Egy láncra vele...

PIPITÉR: Az ám! Aztán elvárnátok, ugye, hogy a vén Pipitér egymaga szabadítson ki hármatokat?

TAMÁS: Akkor mondd, mit csináljunk most?

PIPITÉR: Aludjunk, édes mézeim, aludjunk. Reggel aztán felkerekedünk, és elmegyünk az új hazánkba!

TAMÁS: Hol lenne az új haza, vén Pipitér?

PIPITÉR: Ahová majd elvezetlek benneteket, fiaim. Az lesz az igazi haza. Ott nincs se török, se német. Ott csak egy urat ismerünk fölöttünk: az Istent, aki irgalmával betakar bennünket.

Pipitér befordul a falnak. A fiúk tanácstalanul egymásra néznek, azután elnyúlnak a subáikon.

2. jelenet – Az Ecsedi lápon

Valahol a nád között
(Pipitér, a Rab ember fiai)

*Pipitér és a Rab ember fiai a földön ülnek,
pihennek.*

TAMÁS: Hazának elég kopár.

ÁDÁM: Háznak elég huzatos.

PIPITÉR: Maholnap itt a tavasz, kis szolgál-
im, és akkor Isten szigetévé válik tal-
punk alatt a föl.

ÁDÁM: Hogyan válik ez a borzalmas nádas
Isten szigetévé?

PIPITÉR: Azt majd észreveszed, ha eljön az
idő. Fontos, hogy itt biztonságban
vagytok.

TAMÁS: Az már igaz. Aki ide utánunk jön,
meg is érdemli a sorsát.

PIPITÉR: Nem tanácsos elköszálnia annak
az Ecseri lápon, aki nem ismeri a nád
ösvényeit. Könnyen válik a halak táplá-
lékává.

TAMÁS: De te egyenesen idetaláltál, öreg
Pipitér!

PIPITÉR: Pipitér, ki mit ér, ki itt él, Pipitér.
Ez egy versike. Én írtam unalmamban.
Nem szép?

TAMÁS: Szépnek nem szép, de egyszer meg
lehet hallgatni. Szóval, hogy találtál
ide?

PISTA: Ó, fiaim, itthon vagyok én itt, meg-
laktam már sokszor ezt a lápot. Nem
hiába voltam a Bocskai hajdúja már
akkor, mikor a kardom hosszabb volt,
mint én magam. Akkor jártam itt elő-
ször, azóta meg nagyon sokszor laktam
én már az Isten szigetén.

*Ádám leveti a cipőjét, elrongyolódott kap-
cáját is letekergeti a lábáról, és elgyötört
lábujjait morzsolgatja, simogatja.*

ÁDÁM: Föltörte a csizma a lábamat a hosz-
szú gyaloglásban. Bitangul fáj!

TAMÁS: Ne kényeskedjék a kisasszony any-
nyira!

ÁDÁM: Én kényeskedem? Én kisasszony?

Te nagy hős Szitáry Tamás, ha én nem
koldulom össze a rongy kis énekeimmel
a kenyeret meg a hagymát, éhen halunk
az úton.

PIPITÉR: Ez már csak igaz. Az emberek már
nem adnak a koldusnak, hiszen ma-
guknak sincsen semmijük. De a ván-
dormuzsikus, az más...

*Hallgatnak. Mindhármán az elmúlt na-
pok, talán hetek vándorlásaira gondol-
nak. Tamás töri meg a csendet, a többiek
azonnal ráhangolódnak a mondandójára.*

TAMÁS: Hány elhagyott tanya...

ÁDÁM: Leégett falvak, kihalt városok.

PIPITÉR: Farkast többet láttunk az úton,
mint embert. De nem kellett félnünk.
Az állat csak éhségében öl, és nem
pusztít el mindent maga után.

TAMÁS: Ez igaz. Egyik városra üszköt vetett
a tatár.

ÁDÁM: A másikat kirabolta a német.

TAMÁS: A rá következőt elpusztította a tö-
rök.

PIPITÉR: Bujdosik errefelé mindenki, akit
meg nem ölt a fegyver. A fölétgett, le-
rombolt templomokból csak a négy fal
mered az üres ég felé.

ÁDÁM: Elszorult a szívem, amikor láttam,
ahogy száz számra viszi a török a fog-
lyokat Váradra!

TAMÁS: Az talán szebb látvány, ahogy a
német kocsi számra szállítja a magyar
falvakból prédált holmit a nagykarolyi
várba?

PIPITÉR: Csoda, hogy él ez az ország, és él-
nek még magyarok is benne. De egyet
se búsuljatok, kis szolgálaim, elértük vég-
re a birodalmunkat.

*Ádám idegesen felpattan, körbe-körbe
járja a szűk kis tisztást, ahol pihennek, és*

bele-belerúg a nád szélébe. Azután nem bírja tovább visszatartani az indulatát.

ÁDÁM: Nem látok itt egyetlen házat se, Pipitér. Káprázik már öreg szemed a sok nyomorgás miatt. Nád, nád, száraz nád mindenütt, amerre nézek. Miféle haza ez?

PIPITÉR: Mától fogva ez a *mi* hazánk, édes fiam. A miénk, és sok száz bujdosótársunké, akiknek a lába alól elszaladt a föld, s most hátán hordja őket a víz. Ez a rengeteg nádas az Ecsedi-láp.

TAMÁS (*az idősebb gondterhével*) Hogy élünk meg itt téli időben?

PIPITÉR: Hát csak úgy, mint a többi ember. Mert ne gondoljátok ám azt, hogy a lápnak nincs gazdája. Itt vannak csak igazi gazdák, mert itt mindenki a maga szegénye.

TAMÁS: Koldusok lettünk.

ÁDÁM: Azok azért nem. Nem kéregettünk az úton, ha nem tellett ételre, megoldogtam az énekemmel érte.

TAMÁS: Igaz. Amikor meg végképp nem volt mit ennünk, jégcsapokat szopogattunk

ÁDÁM: Az azért is jó volt, mert elvertük vele egyúttal a szomjunkt is.

Pipitér nem zavartatja magát, széles mosollyal bejárja ő is a tenyérszerű kis tisztásbirodalmat, de Ádámmal szemben, neki valamiért nagyon tetszik.

PIPITÉR: No, mit szóltok hozzá, ugye, szép kis hely ez itten?

ÁDÁM: Mondjuk rá, hogy szép. De hol fogunk lakni?

PIPITÉR: Hát, a Szitáry-kastélyban.

ÁDÁM: Van itt kastély? Szitáry-kastély?

PIPITÉR: Vanni nincs. Lenni lesz. Közös akaratlan megépítjük.

TAMÁS: Kik építjük meg?

PIPITÉR: Gondolom, Ádám, te, meg én.

TAMÁS: Értünk mi ehhez?

PIPITÉR: Nem érteni kell, hanem csinálni.

ÁDÁM: Mi magunk építjük fel a Szitáry-kastélyt?

PIPITÉR: Úgy ám, kicsi szolgám. Mi magunk. S ennek a kulcsát már nem veheti el tőlünk Apafi Mihály uram.

TAMÁS: Komolyodj, öreg Pipitér! Kastélyt a nádban, mi?

PIPITÉR: Kastélyt, bizony. Először sárkunyhónak fog tűnni, de csak elsőre. Amikor jönnek a tavaszi nagy szelek, mert már itt vannak a nyomunkban, és nem a szabad ég alatt tépik ki a hajunkat, olyan palotának fogod érezni bentről, amilyenben még Hajdár basa sem lakik, az a majom görög a bolondjával meg semmiképpen.

TAMÁS: És ha felépítjük, mit fogunk enni? Nádat? Halat nyersen?

PIPITÉR: Ne félj te az éhenhalástól, amíg az öreg Pipitért látod! Azt hiszed, egyedül vagyunk a nádasban? Teli ez a nád bujdosóval. Hoznak azok nekünk, ha megtudják, hogy itt vagyunk, enni- és innivalót annyit, hogy a felét még tovább is adjuk a nálunk jobban éhezőknek. Aztán meg, eljön ránk a jó világ.

ÁDÁM: Miféle jó világ, Pipitér?

PIPITÉR: Van egy olyan érzésem, napokon belül kitavaszdodik. Akkor majd meglátjátok, mit tud az Isten szigete.

ÁDÁM: Miért mondod ezt a helyet Isten szigetének, Pipitér, mikor nem is sziget?

TAMÁS: Ide látszik a partja a lápnak.

TAMÁS: Tévedtek. De hogy miben, majd azt is megtudjátok, csibéim, ha kitavaszdodik. Majd rájöttök magatok is, mért mondtam ezt a partot szigetnek. És – mért Isten szigetének.

TAMÁS (*türelmetlenül felugrik*) Jól van, öreg, akkor fogjunk hozzá annak a kastélynak az építéséhez mielőbb!

ÁDÁM (*indulatosan hadonászik*) Fogjunk hozzá, fogjunk hozzá, de hol fogjunk hozzá?

PIPITÉR: Fogjunk hozzá az elején, alul,
mindjárt a föld fölött, akkor biztosan
nem dől össze!

TAMÁS: Mondod, hogy mit csináljunk?
PIPITÉR: Mondom, hogy mit csináljatok.
Estére állni fog a kastélyunk!

3. jelenet – tavasz a lápon – Isten szigete elindul

Pipitér kunyhója előtt, a vízen

(Pipitér, a Rab ember fiai)

*Pipitér a kunyhó előtt ül. A fiúk hol innen,
hol onnan bukkannak elő. Mondanak va-
lamit, azután visszavesznek a rengetegbe.*

ÁDÁM: Pipitér, hányja már a barkáját a
kecskefűz! Már tavasz van?

PIPITÉR: Meg is gallyazzuk nemsokára azt a
kecskefűzet. Az ő piros vesszeiből fo-
nunk halfogó varsát.

ÁDÁM: Inkább azt mondd, tavasz van már?

PIPITÉR: A' szerű. De még nem az igazi.

ÁDÁM: És mikor lesz az igazi?

PIPITÉR: Majd ha az Isten jelt ad.

ÁDÁM: Mivel ad Isten jelet?

PIPITÉR: Mivel, mivel, hát nem megmond-
tam? A szigettel.

ÁDÁM: A szigettel... Isten szigetével?

Ádám elrohan. Jön a helyére Tamás.

TAMÁS: Pipitér, ki terigette a zöld gyékény
közé azokat a lila bársonydarabokat?

PIPITÉR: A jó Isten keze, úrfi. Ingoványi
mentákra mutatsz, nincs náluk jobb
szagú füstölő a világon.

Tamás elrohan. Jön a helyére Ádám.

ÁDÁM: Nézd csak, Pipitér, micsoda tűz lo-
bog ott a nádban!

PIPITÉR: Nem tűz az, csak tüzike. Hosszú
piros füzérét lengeti a szél, s elijesztgeti
vele a szúnyogot.

Ádám elrohan. Jön a helyére Tamás.

TAMÁS: Hát ezt a sok gyöngyszemet ki szór-
ta el a földön?

PIPITÉR: Tyű, gyerekek, nagy ünnep van
ma: főzhetünk már levest is, mert érik a
harmatkása. Annak a magja ez a sok
gyöngyszem.

TAMÁS: Egész tudós ember kerekedik belő-
lünk itt, melletted, ebben a vadonban.

PIPITÉR: Bizony-bizony! Meglássátok, hogy
Apafi rátok bízva híres kertjét, ha va-
lamikor elszabadulunk Lápországból.

TAMÁS: Mikor lesz az, Pipitér, mikor?

PIPITÉR: Ne féljete, mikor az Isten szigete
megindul, akkor vele mi is megindu-
lunk

*Tamás eltűnik a nád között. Pipitér üldö-
gél, bámul maga elé. Távolról morajlás-
szerű hang hallatszik. Pipitér felugrik, és
ordítani kezd.*

PIPITÉR: Úrfik, úrfiúk, hamar vissza, be a
kunyhóba, nyakunkon a jászesó!

*(A fiúk futva, bukdácsolva közelednek, le-
leveri őket lábukról a szél. Pipitér is négy-
kézláb, várja is őket, de törekszik is a
kunyhó felé. Valamennyien ordítanak.)*

ÁDÁM: Teli a szemem porral!

TAMÁS: Nekem is! Hol itt az eső?

PIPITÉR: Ez ilyen eső, úrfi. Nem ismerke-
dett meg még a vízzel.

TAMÁS: Száraz eső? Soha nem hallottam a
hírét.

PIPITÉR: Nagy úr pedig, oly nagy úr, hogy
látod, nem is tudunk a szemébe nézni.

ÁDÁM: Hogy került ez a borzalmasan sok
por hirtelen a levegőbe?

PIPITÉR: A szél valahonnan a Mátrából in-
dul, a hajdúrónak homokját a szárnyá-
ra szedi, s rázúdítja a lápra: úgy hívják,
jászese. Erdőket elborít, falvakat elte-
met: a szem megvakul, a fül megsiketül
bele.

TAMÁS: Meneküljünk a kunyhóba!

PIPITÉR: Magam is a mondó vagyok. És ki nem mozdulunk onnan, amíg a jászeső ki nem adja a mérgét. Nem is bíránk... *(Tamás elesik, nem tud felkelni.)* Mi történt, Tamás, hogy a földet csókolgatód?

TAMÁS: A lábam... Lehet, hogy eltörött. Menjetelek, hagyjatok, majd elvonszolom magamat a kunyhóig egyedül is.

ÁDÁM: Megyek, segítetek!

PIPITÉR: Ádám, a kunyhóba menj! Majd én behozom Tamást.

ÁDÁM: Te öreg vagy már, Pipitér, gyöngö a karod.

PIPITÉR: El ne pusztuljatok ebben a gyilkos szélben!

TAMÁS: Hagyjál Ádám, mentsd magadat!

ÁDÁM: Te itt hagynál? Vagy ketten menekülünk meg, vagy ketten veszünk el a tomboló homokviharban!

Négyszáz, hason csúszva odavergődik Tamáshoz, eléri, megragadja, húzza- vonja nyögdecseleő bátyját a kunyhó felé. Eléri vele Pipitért, most már ketten küszködnek a szinte magatehetetlen testtel. Végre betolják-ráncigálják a kunyhóba.

ÁDÁM: Gondolod, hogy eltört a lába?

PIPITÉR: Remélem, hogy nem. Ha csak megrándult, mire elmegy a homok, a füveimmel talpra állatom az ifiurat.

ÁDÁM: Hála istennek! Meddig tart ez az ítéletidő a homokkal?

PIPITÉR: Eltarthat akár három napig is. Most aztán lehet aludni, kis szolgálaim, mert amíg el nem megy, itt mindig éjszaka lesz.

Eléri a kunyhót. Akkorra valóban olyan sötétség támad, mintha éjszaka lenne. Bőg a szél, üvölt a nád, recseg-ropog a fák törzse, koronája.

Idő telik. A szél üvöltése alábbhagy. Kivilágosodik az ég alja. Látható, a nádkunyhó tetejét szinte letépte a vihar, törött ágak, nádak mindenfelé. Tamás lép ki álmosan a kunyhó száján.

TAMÁS: Apánk lánccsörgését hallottam a szélben... Megállj! *(A szemét törölgeti.)* Hogy került ide ez a rengeteg víz! Megállj! *(Fel-alá futkározik a ház előtt.)* Mindenfelé víz... sehoh a part... Ádámka! Pipitér! Gyertek ki gyorsan! Megyünk...

ÁDÁM *(még bentől)* Hová megyünk már megint? Én nem megyek sehova! Örüljünk, hogy ép bőrrel megúsztuk a jászesőt! *(Kilép a házból, előbb nem vesz észre semmit, nyújtózkodik. Meglátja a rengeteg vizet, beledermed a mozdulatba.)* Teremtőm... Mennyi víz... csak víz és víz... akár a tenger... Tényleg megyünk! Gyere már te is, Pipitér, nézd, hova jutottunk az éjszaka!

PIPITÉR *(bágyadt képpel kászálódik elő, és egyáltalán nincs meglepődve. De, láthatóan nagyon örül, és áhítattal pillog fel az égre.)* Megindult az Isten szigete, fiaim! A szél elsuhintotta az éjszaka a parttól. Most már tényleg csak az Isten kezében vagyunk; víz bennünket ezen az óriás lápon, amerre neki tetszik. Menj sziget, menj, amerre a Teremtő keze vezérel!

Egy darabig áhítattal hallgatnak. Ádám töri meg a csendet.

ÁDÁM: Olyan ez, mint egy óriási nádtutaj.

TAMÁS: Az ám, csak az a kár, hogy nem lehet kormányozni. Nem mi megyünk vele oda, ahova akarunk, hanem ő visz bennünket, ahova ő akar menni.

PIPITÉR: Erre a bajra is lesz orvosság, kis szolgálaim. De most még bízzuk az istenre és a szélre az irányt!

4. jelenet – Megérkezik Isten szigetére a rongyos hadsereg – irány Sárvár

Isten szigete, Pipitér kunyhójával
(Pipitér, a Rab ember fiai, a rongyos hadsereg)

Úszik a sziget. A fiúk láthatóan már megszokták ezt, nem bámészkodnak, ülnek, nem csinálnak semmit. Fásultnak látszanak.

PIPITÉR: Bizony, hogy nagy ellensége minden ilyen utazásnak az unalom.

TAMÁS: Mit lehet itt csinálni, a Semmi szigetén?

PIPITÉR: Isten szigetén...

ÁDÁM: Hívhatod, ahogy akarod, a lényegen nem változtat. Nincs itt semmi. Rajtunk kívül senki. A sziget megy, víz és víz, ide vagyunk szögezve a kunyhónk elé.

PIPITÉR: Akkor jól láttam, hogy unatkoztok.

TAMÁS: Unatkozunk.

ÁDÁM: Naná, hogy unatkozunk. Százszor bejártuk a szigetet, minden zegét-zugát ismerjük. De még csúzlink sincs, hogy madarakra lövöldözzünk.

PIPITÉR: Nem az lehet a baj, hogy túl nagy nekünk, hármunknak ez az ország?

TAMÁS: Túl nagy. Vagy túl kicsi. Egyre megy. Mit tudsz tenni, hogy ne legyen éppen ekkora?

PIPITÉR: A sziget méretét nem tudom megváltoztatni. De ha... Ha eresztenénk bele még zselléreket?

ÁDÁM: Zselléreket?

TAMÁS: Zselléreket. Kik lennének azok a zsellérek, öreg?

PIPITÉR: Hát... Olyan magatok formájú legénykéek, mert ne gondoljátok ám azt, hogy tirajtatok kívül nincs egyéb gyerek az Ecsedi-lápon. De bizony, egyéb sincs inkább, csak gyerek meg öregember. A magabíró férfi odakint verekszik a törökkel, némettel.

ÁDÁM: Na, ez meglep. Én egy gyerekkel sem találkoztam, mióta itt vagyunk.

PIPITÉR: Mert féltik, azért bújtatják el őket a nádban.

ÁDÁM (Tamás oldalt néz, nagyot ugrik.)
Megyünk, neki a partnak!

PIPITÉR: Tudom. Egy kicsinyt nekimegyünk. Döntsétek el, vegyünk-e fel legénységet a szigetünkre, vagy ne! Mert épp csak nekimegyünk, mint mondtam. Azután megyünk is tovább.

TAMÁS: Miért is ne! Hadd jöjjenek.

Pipitér megfújja a nádkürtjét. Négy félénk legény jelenik meg a parton.

PIPITÉR (csalódottan) Hát a többiek, azok meg hol vannak?

FIÚ1: Elmenekültek erről a helyről, úgy hírlik, idefelé jön a török, szedi össze a gyerekeket janicsárnak.

PIPITÉR: Akkor ti miért maradtatok mégis?

FIÚ2: Árvák vagyunk, menekülnünk sincs kivel, hová...

TAMÁS: Hogy hívnak?

FIÚ2: Pistának.

ÁDÁM: Milyen Pistának?

PISTA: Semmilyen Pistának.

PIPITÉR: Jól van. Akkor te leszel a Semmilyen Pista.

PISTA: Alássan megköszönöm.

TAMÁS: Hát téged, téged hogy hívnak?

FIÚ1: Jancsinak.

TAMÁS: Milyen Jancsinak?

JANCSI: Semmilyen Jancsinak.

ÁDÁM: Testvérek vagytok?

JANCSI: Nem, dehogy.

ÁDÁM: Akkor téged nem hívhatnak semmilyen Jancsinak!

JANCSI: Nem mondta meg senki, mi az igazi nevem. Se apámat, se anyámat nem ismertem.

TAMÁS: Értem. No, akkor te Valamilyen Jancsi leszel.

JANCSI: Köszönöm. Igyekszem megjegyezni.

PIPITÉR: Hát ti?

*Két félős naggyerek ácsorog még
a paton.*

ÁDÁM (*odalép az egyikhez*) Ti nem jöttök?

FIÚ3: Éppenséggel mehetünk.

TAMÁS: Téged hogy hívnak?

FIÚ3: Nekem nincs nevem se.

ÁDÁM: Akkor te leszel a Nevesincs.

NEVESINCS: Értem. Én leszek a Nevesincs.

TAMÁS (*a másikhoz fordul*) Te is gyere! Tőled már meg sem merem kérdezni a nevedet!

FIÚ4: Nekem sincs nevem.

TAMÁS: Ez nekem sok. Akkor hogy szoktak hívni?

FIÚ4: Sehogy se.

PIPITÉR: Akkor ő legyen a Sehogyse. Halottad? Te leszel a Sehogyse.

SEHOGYSE: Megértettem. Én leszek a Sehogyse.

PIPITÉR: Ne nagyon kérdezősködjünk, ezen a vidéken az ember könnyen elveszíti, vagy elfelejti a nevét.

ÁDÁM: Már, ha volt neki.

PIPITÉR: Már, ha volt neki. (*A gyerekek felé fordul.*) No, gyerekek, akartok a hajónkra ülni? Valamennyiteket fölveszünk az Isten szigetére, s nem kérünk tőletek hajópénzt se.

TAMÁS: Na, gyertek már, ne féljete! Vagy nem akartok?

PISTA: Már hogye akarnánk. Enni van-e mit?

ÁDÁM: Akad, Valamilyen Pista.

PIPITÉR: Gyertek, álljatok szépen sorba a gunyhó elé! Rendben. Tamás, Ádám, ti is álljatok be a sorba!

TAMÁS: Mi?

ÁDÁM: Mit akarhat az öreg.

PIPITÉR: Csak álljatok be, nem bánjátok meg.

A két fiú, némi méltatlankodás után, beáll a sorba.

PIPITÉR: Ezennel megalapítom a rongyos hadsereget. Zsoldotok az ingyenlakás, meg az ingyenkoszt. Magyarán, ott he-

verték, ahol akartok, és azt esztek, amit találtok. Egyelőre hadakoznotok se kell, csak a szúnyogok ellen. (*Elégedetten sétál el előttük.*) A főhadisátor a gunyhó, itt a sziget közepén. Hadnagyotok Szitáry Ádámka. Kapitányotok Szitáry Tamás lesz. Jól van-e így, vitéz katonáim?

A rongyosok lelkes éljenzésbe kezdenek. Pipitér leinti őket.

PIPITÉR: Ne visítsatok úgy, nem vagytok ti szélkiáltó madarak! Szitáry kapitány, most már elegen vagyunk ahhoz, hogy kivegyük Isten kezéből a sziget sorsát.

TAMÁS: Vegyük ki, Pipitér!

ÁDÁM: Vegyük ki, vegyük ki, ugyan hogy vehetnénk ki? Megyünk, amerre a szél vagy a hullám sodor.

PIPITÉR: Ez az. Látjátok azt a két kidőlt, rég kiszáradt nyárfát? Álljatok neki legalylyazni őket, adom a szekercémet, farigcsáljatok belőle két rendes nagy evezőt. Érti mire gondolok, kapitány?

TAMÁS: Érteni vélem. (*Kilép a sorból.*) Emberek! Akkor most elmentek Ádám hadnaggal evezőt faragni.

ÁDÁM: És te?

TAMÁS: Hadnagy, nem kérdez, parancsot teljesít.

ÁDÁM (*Meghökken a kemény hangon*) Értettem. Bocsánat!

TAMÁS: Megbocsátom. Két evezőt faragtok a két kiszáradt nyárfából. Megértettétek?

RONGYOSOK: Értettük.

TAMÁS: Ha meglesznek az evezők, arra kormányozzuk velük a szigetünket, amerre nekünk tetszik. Érti a feladatot, hadnagy?

ÁDÁM: Értem, kapitány. Bírjuk is majd az evezőket tartani, mert vagyunk már hozzá elegendően.

TAMÁS: Derék. Mától felváltva örködtök párban az evezőknél, Ádám hadnagy beosztása szerint.

ÁDÁM: Értettem, kapitány. *(Pipitérrre sandít.)* Mindjárt fejedelmet is kellett volna választanunk, nem, Pipitér?

PIPITÉR: Ne félj, szolgálám, kerülhet ide még az is!

TAMÁS: Munkára fel, katonák! Nem feleselgetünk.

ÁDÁM: Értettem. Utánam, indulj!

A rongyosok elmasíroznak. Hamarosan fejszecsattogás hallatszik. Pipitér a háttérbe húzódva nézi Tamást, aki nagyon megereszkedett hangulatban van.

PIPITÉR: Mi bajod neked, szolgálám? Bocsnat, kapitányom...

TAMÁS *(oldalt fordul, hogy Pipitér ne lássa az arcát)* Semmi. Hallgatom, hogy mit beszél a láb.

PIPITÉR: Az is szép mesterség. Érted-e legalább, szolgálám?

TAMÁS: Nagyon. Minden zizzenését, minden fuvalatát. Azt mondja ez mind, hogy: „Haszontalan teremtés vagy te, Szitáry Tamás. Egy ujjadat se mozdítod az édesapádért. Azt se tudod, él-e, hal-e.”

Pipitér ümmögne valamit, de a rongyosok éktelen lármát csapnak a sziget orrában. Ádám futva érkezik.

TAMÁS: Mi baj, hadnagy?

ÁDÁM: Kapitány, a víz egyenesen nekiviszi a szigetet Sárvárnak. És még nincsenek készen az evezők a kormányzáshoz.

TAMÁS: Pipitér, ilyenkor mi van?

PIPITÉR: Ilyenkor az van, hogy nincs nagy baj. Arra vigyázzatok, Ádámka, bocsnat, hadnagy úr, hogy a vár falához ne ütődjünk erősen hozzá, mert akkor reggelre megesznek bennünket a halak.

ÁDÁM: Azt hogy tudjuk megcsinálni?

PIPITÉR: Tartsátok távol a szigetet a kivágott nyárfákkal. Elég erősnek látszanak.

ÁDÁM: Megpróbálhatjuk.

Fut vissza.

TAMÁS: Milyen iszonyatos nagy, ronda fekete vár!

PIPITÉR: Jó kis vár ez! Takarékos. Csak az egyik oldalát kell védeni válogatott katonákkal. A másikat megvédi maga a mocsár.

Tamás felugrik, szinte farkasszemet néz az öreggel.

TAMÁS: Pipitér, annyi indulat és keserűség gyűlt össze bennem, hogy egyedül el tudnám most foglalni Sárvár várát.

PIPITÉR: Nono, szolgálám! Elfoglaljuk még azt, ha nem ma, holnap – együtt!

TAMÁS: El-e? Ki annak a kapitánya?

PIPITÉR: Buzáth uram, a dupla szájú. Aki akármit mond, kétszer mondja. Na, akarod, hogy elfoglaljuk?

TAMÁS: Akarom. De mit kezdjünk egy elfoglalt várral?

PIPITÉR: Nem baj az, ha kéznél van egy vár. A mi kezünknel.

Tamást elfogja az indulat, megragadja Pipitér vállát.

TAMÁS: Hallod-e, Pipitér, kérdeznék én tőled valamit.

PIPITÉR: Hallom, szolgálám, hallom. Csak kérdezz!

TAMÁS: Hadsereg, katonásdi, csavargás előre-hátra, naplopás hónapszámra: mi szándékod van neked ezzel a sok bohósággal, öreg? Miért bolondítasz bennünket?

PIPITÉR: Nekem semmi. És nem bolondítok én senkit.

TAMÁS: Akkor nem értelek, öregember! Miért hoztál bennünket ide a vizek sivatagába, ahol csakúgy el vagyunk temetve, ahogy édesapánk Apafi tömlőcében? Látod, jobb lett volna, ha eresztesz bennünket a magunk útján! Azóta rég megszabadítottuk volna az apánkat...

PIPITÉR: Vagy rég elvesztettétek volna, magatokkal együtt...

TAMÁS: Pipitér... az elébb... az elébb... láttam... láttam egy sólyommadarat. Pipitér, vén Pipitér, szeretnék az édesapámért elmenni!

PIPITÉR: Elmegyünk érte is, csak várd ki az idejét! *(Nagyot zökkennek.)* Érezted? A sziget most akadt fönn egy zátonyon. Nem is kellene a nyárfák. Így már biztosan nem csapódunk neki a várfalnak. Megnyugodhatunk. Rendelj el takarodót, holnap megbeszéljük a haditervet!

TAMÁS: Miféle haditervet?

PIPITÉR: Hát azt, amit kigondolsz holnapig. Csak nem gondolod, hogy te vagy a kapitány, és én töröm az öreg fejemet holmi haditerveken?

TAMÁS: Rendben. Bár még soha nem foglaltam el várat.

PIPITÉR: Arra gondolj, hogy kevesen vagyunk, azok meg sokan. Cselhez kell fo-

lyamodnunk, a nyílt erőszak nem állna jól nekünk.

TAMÁS: Cselhez? Akkor se lesznek kevesebben odabent.

PIPITÉR: De ha kijönnek onnan, mi meg bemegyünk, akkor máris többen vagyunk a várban náluk...

TAMÁS: Öreg, nem is vagy te olyan...

PIPITÉR: Milyen?

TAMÁS: Na, félre a fölösleges érzélgősködéssel! Elvégre, én vagyok a sziget kapitánya.

PIPITÉR: Akkor a kapitány menjen, és tegyen rendet a rongyosok között!

Tamás elmegy a dolgára. Egészen besötétedik. Pipitér szöszmötöl a holdvilágnál. Azután veszi a tarisznyáját, és a vízbe gázolva elhagyja a szigetet.

PIPITÉR: Na, kis szolgálaim, akkor most isten veletek!

5. jelenet – Pipitér eltűnik; lázadás; tűz a lápon; Pipitér megkerül

Ugyanott, másnap

(a Rab ember fiai, a rongyos hadsereg)

Tamás nyújtózkodva kilép a kunyhóból. A rongyosok már ott ülnek a ház mellett.

JANCSI: Pipitér felébredt már?

TAMÁS: Pipitér? Ébren kell lennie, bent üres a vacska.

PISTA: Hajnal óta fent vagyok, de Pipitér nem mutatkozott.

TAMÁS: Ezt nem értem.

NEVESINCS: Mit kell ezen érteni? Pipitér nem hált odabent az éjszaka.

TAMÁS: Igazad lehet, Nevesincs. De akkor hun hált, ha nem odabent?

SEHOGYSE: Idekint se hált. Az mink már csak észrevettük volna.

TAMÁS: Ha se kint, se bent, Nevesincs, akkor hol hált?

NEVESINCS: Pipitér eltűnt.

Ádám lép ki a kunyhóból. Borzas, álmos.

ÁDÁM: Ki tűnt el?

NEVESINCS: Ki tűnt el? Hát a Pipitér.

ÁDÁM: Már miért tűnt volna el Pipitér? Bolondozol, Nevesincs.

SEHOGYSE: Azt nektek kell tudnotok. Hogy miért tűnt el...

ÁDÁM: Odabent tényleg nincs.

JANCSI: Idekint sincs, kérem.

PISTA: Ha se bent, se kint, akkor vagy a föld nyelte el...

JANCSI: Vagy a víz...

NEVESINCS: Vagy itt hagyott bennünket...

SEHOGYSE: És akkor már ő sincs nekünk.

TAMÁS: Hogy mondhatsz ilyet, Sehogyse? Pipitér nem hagyhatott cserben bennünket!

JANCSI: Már miért ne? Miért kellene neki törődnie egy maroknyi csavargóval?

TAMÁS: Mí, Ádámmal, nem vagyunk csavargók, Semmilyen Jancsi!

PISTA: Itt nincsenek uracskák. Itt egyformák vagyunk.

TAMÁS: Nem egészen, Valamilyen Pista. Én vagyok a kapitány, Ádám a hadnagy, ti meg közlegények vagytok.

JANCSI: Amikor itt van Pipitér. Csak akkor, Szitáry kapitány.

TAMÁS: Hogy függ össze Pipitér ittléte az én kapitánysággal?

ÁDÁM: Vagy az én hadnagysággal, nagyokos?

PISTA: Úgy, hogy ha itt van, akkor van rongyos hadsereg, ha meg nincs itt, akkor meg nincs rongyos hadsereg se.

JANCSI: Jól beszélt Valamilyen Pista. Pipitér a generális. Ti csak Kolozsvárról szalajtott ficsúrok vagytok nekünk.

TAMÁS: Ezt a hangot nem tűröm, Semmilyen Jancsi! Sorakozó!

PISTA: Ezt a hangot nem tűri a Szitáry úr? Hát akkor ne tűrje. Álljanak ketten sorba az öccsével, kapitány úr, és tessenek ketten katonásdit játszani.

NEVESINCS: No, Valamilyen Pista, ne bomolj! Ártott neked ez a Szitáry Tamás?

PISTA: Ne parancsolgasson nekem, Nevesincs, , amikor maga is csak egy nyomorult. Ha nem lenne Pipitér, már rég rabszolgaszíjon vergődne a töröknél, Nagyváradon.

TAMÁS: Ha lenne kardom, megmutatnám neked, rongyos Valamilyen Pista...

JANCSI: Kard helyett lehet bottal is...

PISTA: Tőlem mehetünk akár ököllel.

SEHOGYSE: Csak nem fogtok verekedni, boldondok?

TAMÁS: Nem piszkítom be a kezemet ezzel a szarossal!

PISTA: Ennyire gyáva a fiatalúr?

TAMÁS: Azt mondtad, Valamilyen Pista, hogy gyáva vagytok?

JANCSI: Azt mondtá, hogy gyáva vagy, Szitáry Kristóf.

TAMÁS: Egy Szitárynak még senki se merte azt mondani, hogy gyáva.

PISTA: Most mondtam. Én mertem. És mondom megint, akár többször is. Gyáva, gyáva, gyáva...

TAMÁS: Te rongy, te féreg, te mocsok!

Ráveti magát Pistára, csépelik egymást a földön. Jancsi odaugrik, de nem szétválasztani őket, hanem egy bottal Tamást kezdi el csépelni. Ádám se hagyja, fejével belerohan Jancsi hasába. Ordítanak, verekszenek, tépik egymást, szaggatják. Nevesincs és Sehólse kezét tördelve nézi a verekedőket. A következő dialógusok tetszőleges sorrendben hangzanak el, együtt és különváltan egymástól, a rendező szándéka szerint.

TAMÁS: Megöllek, te aljas!

JANCSI: Előbb nyuvasztalak én ki, úrífiúcska!

TAMÁS: Vigyázz, Ádám, be ne törje a fejedet azzal a nagy bottal ez a nagy állat!

ÁDÁM: Ne félts engem, te csak pofozd szét annak a takony golyhónak a fejét.

JANCSI: Gyere, hőzöngő kisgyerek, csirkeitatót csinálók a fejedből!

ÁDÁM: Pusztá kézzel leverlek, paraszt!

NEVESINCS: Megöli, a végén még tényleg megöli!

PISTA: Ez fáj! De ez neked is fájni fog!

JANCSI: Kizakítottad a gyomromat, te vadember!

SEHOGYSE: Már csupa vér mindkettő!

NEVESINCS: Szét kellene választani őket.

SEHOGYSE: Én nem merem.

NEVESINCS: Én sem...

TAMÁS: Bírod még, nagyfiú?

PISTA: Csak te bírd úgy, fejedelem kedvence!

ÁDÁM: Bot nélkül, persze, nem vagy olyan nagylegény.

JANCSI: Ez a tiéd volt! Kapsz még, öcskös, csak győzd számolni a pofonokat!

A verekedés kellős közepén erős, vörös fény önti el a színt.

NEVESINCS: Hagyjátok abba! Ég a nád!

SEHOGYSE: Akkora lángok közelednek, hogy egy perc alatt hamuvá égetnek bennünket!

ÁDÁM: Mit beszélsz, Sehogyse?

SEHOGYSE: Ég a nád!

NEVESINCS: Tombolnak a lángok. És egyre közelednek!

A verekedők megállnak.

TAMÁS: Megállj! Majd folytatjuk később!
Most nagyobb a baj.

JANCSI: Uram isten, mekkora lángok!

ÁDÁM: És egyre közelednek!

NEVENINCS: Hallgassátok! Már idáig elhal-
latszik a lápi vadak halállármája!

JANCSI: Ez róka szűkülése volt...

PISTA: Most meg farkas vonyít...

SEHOGYSE: Rőfög a füstben, fuldoklik a
borz...

NEVENINCS: Utolsókat makogja a hiúz-
lyők...

SEHOGYSE: Erre a sorsra jutunk mi is!

ÁDÁM: Csinálj már valamit, Tamás!

TAMÁS: Én? Ugyan miért én? Most mon-
ták ezek a rongy rongyosok, hogy nem
vagyok a kapitányuk.

JANCSI: Most nincs idő sértődősködé-
sre!

PISTA: Rendben, visszavonok mindent,
csak csinálj valamit!

TAMÁS: Na, mi van, inadba szaladt a bátor-
ság, Valamilyen Pista?

PISTA: Inamba, inamba, mindegy is az, mi
hova szaladt. Nagy a baj.

NEVESINCS: Most ne veszekedjete. Ha nem
teszünk valamit, itt sülünk meg perce-
ken belül!

*Keservesen sírni kezd. Tamás odalép hoz-
zá, átöleli. Megsimogatja az arcát, de
ügyetlen, lelöki a kalapját. A kalap alól
hosszú haj kígyózik elő, és kibontakozik
mögüle egy finom lány arca.*

TAMÁS: Te lány vagy, Nevesincs?

NEVESINCS: Az vagyok. Lány. Na és? Lány,
és nagyon félek! Ments meg bennün-
ket!

TAMÁS: Megáll az eszem. És te is az vagy,
Sehogyse?

SEHOGYSE (*lekapja a kalapját*) Én is az va-
gyok. Ez a legfontosabb most neked,

amikor a fejünk fölött tombol a tűzvi-
har?

TAMÁS: Igazad van... De nem elhanyagol-
ható.

ÁDÁM: Most már tényleg csináljunk vala-
mit, Tamás, mert egyre nagyobb a baj!

TAMÁS: Rendben! Visszaveszem a kapi-
tányságot. Nyomás az evezőkért, pró-
báljuk meg együtt eltaszítani a szigetet
a zátonytól! Addig én a ház tetejéről
megszemlélem a tüzet. Azt gondolom,
ha megkerüljük ezt a nyírfás zátonyt,
a másik oldalán már nyílt vízen va-
gyunk, oda nem jöhet utánunk a tűz.

*A rongyosok szétfutnak az evezőkért, Ta-
más felmászik a tetőre. Amazok rémült
arcral szállingóznak vissza.*

ÁDÁM: Innen nem lehet elmozdulni sehova.

JANCSI: Az éjszaka egytől egyig elvesztek az
evezők...

PISTA: Most nincs mivel eltaszítani a szige-
tet a zátonytól.

TAMÁS: Márpedig az evezőrudakat csak Pi-
pitér rejthette el.

NEVESINCS: Miért tette volna?

TAMÁS: Hogy itt várjuk meg, nehogy el-
menjünk távollétében valahova.

SEHOGYSE: Pipitér tehát visszatér!

TAMÁS: Vissza, vissza, Sehogyse. Ebben
biztos vagyok.

ÁDÁM: De mikor?

NEVESINCS: Itt leszünk még akkor mi is,
vagy már csak a pernyénket kevergeti
a víz fölött a szél?

TAMÁS: Ilyet csak egy lány tud mondani...
Nevesincs... csak egy lány.

NEVESINCS: Tessék?

TAMÁS: Ilyen szépet...

ÁDÁM: Ne édelegjete már, amikor nya-
kunkon a tűz!

NEVESINCS: Kiabáljunk hangosan, hátha
meghallja...

SEHOGYSE: Mit kiabáljunk?

JANCSI: És kinek kiabáljunk?

NEVESINCS: Az kiabáljuk, hogy Pipitér, Pipitér, hátha itt bolyong a közelben, és meghallja.

ÁDÁM: Tamás!

TAMÁS: Mit én?

ÁDÁM: Te, te! Te vagy a kapitány, neked kell döntened!

TAMÁS: Rendben. Ha én vagyok a kapitány, akkor most azt mondom, senki se essen pánikba!

SEHOGYSE: Könnyű azt mondani!

NEVESINCS: Bízunk Tamásban... én... nagyon bízom...

TAMÁS: A legfontosabb, hogy ne legyetek kishitűek!

JANCSI: Ne azt mondd, hogy mik ne legyenek, hanem azt találd ki, hogy mit tegyünk!

TAMÁS: Semmit se tegyetek. Nem kell semmit sem tennünk. Maradunk itt, és visszavárjuk Pipitért.

PISTA: És a tűz?

Tamás leugrik a tetőről, nyugodtan beszél.

TAMÁS: A tüzet megnéztem, azt hiszem, nem kell tőle félnünk. Úgy tűnik, a lányok nem férhetnek hozzánk. Mi egy széles, zöld nádkaréj mögött vagyunk. Itt tart bennünket ugyan a nád, de meg is véd majd a tűz ellen mindket. A friss nád nem gyulladhat meg.

ÁDÁM: Ebben biztos vagy?

TAMÁS: Ha nem lennék biztos, nem mondanám. Csak nem képzeled, hogy kockáztatom a rám bízott életeteket!

NEVESINCS: Hát, ne is kockáztasd!

TAMÁS: A tiéted különösen nem kockáztatnám, Nevesincs...

JANCSI: Az övét mért különösen nem?

TAMÁS: Mert... mert ő... ő lány...

SEHOGYSE: És én nem vagyok lány? Mi van az én életemmel?

TAMÁS: Te is lány vagy, Sehogyse... természetesen... a tiéted se... sehogy... természetesen... se... hagyjatok már ezzel, ne izéljete!

Egy pillanatra nevetés fut át a csapaton, majd ismét begöröcsölnek.

ÁDÁM: Akkor most mit csinálunk?

TAMÁS: Amíg Pipitér vissza nem tér, szabad a vásár. Dolog semmi, mindenki azt csinál, ami legjobban esik neki. De...

JANCSI: De?

TAMÁS: De, akkor rend legyen mindig, amikor rendnek kell lennie, Semmilyen Jancsi, és a többiek! Napközben fogjatok halat, este lobogjon a tűz, a fiúk halásszanak, vadásszanak, a lányok főznek, süssenek, mutassuk meg Pipitérnek, hogy nélküle is boldogulunk!

ÁDÁM: Megmutatjuk.

JANCSI: Azért, jó lenne, ha visszajönné.

PISTA: De jó ám!

TAMÁS: Vissza fog jönni, én tudom. Vagyis, nagyon hiszek benne.

6. jelenet – Pipitér elcsábítja Mihálykát

*Apafi kastélyának a bejáratánál
(Pipitér, Mihályka, hajdú)*

A hajdú kilép a kastély ajtaján, dárdáját odatámasztja a falhoz, és nagyot szuszszantva leül az órség pihenőpadjára. Abban a pillanatban ordítva fel is ugrik, fenekéből egy nagy deszkadarabot rángat ki, melyből hosszú szög meredezik elő.

HAJDÚ: Hinnye, hogy az a leborulás szomorú fűzfa tépje szét a száját minden csirkefogónak! Ki tette ide, a fenekem alá, ezt a szeges deszkát? Direkt tette, a vak is látja! Ki volt az? Tudjam meg, ölöm meg!

*Fenekét vakargatva, tapogatva vissza-
csörtet a kastélyba. Mihályka jelenik meg
a takarásból, kuncog, majd hangosan ne-
vet. Nem veszi észre, hogy mögötte megje-
lenik Pipitér.*

PIPITÉR: Jó tréfa volt ez, hercegem, de ez a
sárga dolmányos hajdú nem tréfált ám!
Meg ne tudja, hogy te lennél a szög
gazdája, mert fejedelem-gyerek ide, fe-
jedelem gyereke oda, ez képes felkon-
colni nagy mérgében még téged is azzal
a ménkű hegyes dárdájával.

*Sarkon fordul, elképedve bámul a rongyos
öregemberre.*

MIHÁLYKA: Ki vagy te, sokbeszédű öregem-
ber?

PIPITÉR: Ha a nevemet kérdezed, Pipitér
vagyok.

MIHÁLYKA: Nem érdekel a neved.

PIPITÉR: Mindjárt gondoltam. Akkor mi ér-
dekel?

MIHÁLYKA: Mit keresel itt?

PIPITÉR: Érted jöttem.

A herceg gúnyosan elhúzza a száját.

MIHÁLYKA: Csak nem te vagy a Mikulás?

PIPITÉR: Éppenséggel lehetnék az is, de ed-
dig még soha nem voltam ilyesmi.

MIHÁLYKA: Kacsaringósan beszélsz. Hol
tanultad a finom beszédet?

PIPITÉR: Jó helyen szolgáltam, amíg szol-
gálhattam.

MIHÁLYKA: Most kinek a szolgálatában
állsz.

PIPITÉR: Alighanem, csak az istenében.

MIHÁLYKA: De kiében voltál ott, a jó he-
lyen?

PIPITÉR: Talán ismerted a gazdám. Talán
nem.

MIHÁLYKA: Meghalt a gazdád?

PIPITÉR: Meg nem halt, éppenséggel, de
nem rajta múlt.

MIHÁLYKA (*A fiút elfogja a méreg.*) Ha
nem mondd meg, kiről beszélsz, akkor

én sem tudom megmondani, ismer-
em-e, vagy sem.

PIPITÉR: A fiait biztosan ismered.

MIHÁLYKA: A fiait?

PIPITÉR: Azokat. Mert ők ismernek téged.

MIHÁLYKA: Ki az az ember?

PIPITÉR: Mit kérdeztél? Hogy kik a fiait?

*Mihálykát ismét elfogja a méreg, nagyot
toppant a lábával.*

MIHÁLYKA: Ne játszódjál velem, öreg, mert
megharagszom.

PIPITÉR: Csak annyit kérdeztem, volt gaz-
dám nevét mondjam, vagy a fiait emle-
gessem?

MIHÁLYKA: Mondd a volt gazdád nevét, én
abból majd kitalálom a fiait.

PIPITÉR (*nagy levegőt vesz*) Szitáry Kristóf,
a nagy törökverő vitéz volt az én drága
jó gazdám, aki most a te apád tömlőcé-
ben tengeti az életét.

MIHÁLYKA: Mit tudsz Tamásról és
Ádámkáról?

PIPITÉR: Jól vannak.

MIHÁLYKA: Hol vannak jól?

PIPITÉR: Jó helyen vannak jól.

MIHÁLYKA: Azonnal akarnám látni őket.

PIPITÉR: Akarnád látni őket? Érdekes! Ők
is látnák már derék kis cimborájukat.

*Mihályka körbekémlél, azt reméli, vala-
melyik közeli bokor rejti a barátait.*

MIHÁLYKA: Itt vannak a közelben?

PIPITÉR: Nem jöhetnek ide.

MIHÁLYKA: Hát akkor, hogyan lássam őket
viszont?

PIPITÉR: Ők nem jöhetnek ide, de te... eljö-
hetsz velem hozzájuk.

MIHÁLYKA: Hol vannak? Parancsolom,
hogy mondd meg.

PIPITÉR: Akár meg is mondhatom. De nem
mégy sokra vele. Mert, nagy ember lett
a két Szitáry-fiúból. Azok nem is herce-
gek már, hanem egyenesen fejedelmek.
Az Isten szigete az országuk, ahol nem
parancsol nekik se török császár, se
német császár. Hadseregük is van, kü-

lönb, mint az apádnak. A fejedelem csapatai közül egyiknek piros a dolmánya, a másiknak sárga, a harmadiknak zöld. A Szitáry-vitézek mind egyforma gúnyában járnak: rongyokban.

MIHÁLYKA: Tréfás kedvedben vagy, öreg!

PIPITÉR: Győződj meg róla, igazat beszél-e! Ha kiderül, hogy hazudtam, ráérsz majd akkor karóba húzatni. Na, indulunk?

Mihályka nem tud dönteni. A fejéhez kapkod, hol az öregre néz, hogy elnéz a kastély ablakai felé. Végül kinyögi, mi a gondja.

MIHÁLYKA: Szerinted mit szólna hozzá az apám, meg az anyám, ha azzal állnék oda eléjük, elmegyek veled abba a valamilyen Isten szigetébe?

PIPITÉR: Mindketten tudjuk, azt mondanák, hogy nem.

MIHÁLYKA: Akkor?

Közelebb hajol hozzá, bizalmasan sutyorog.

PIPITÉR: Ha megkérdeznéd... Neked kell eldöntened, kell-e mindent megkérdezned országos gondokkal elfoglalt apáduradtól.

MIHÁLYKA: Miért bízzam benned?

PIPITÉR: Nem kell feltétlenül megbíznod. A kérdés mindössze annyi, akarod-e látni a barátaidat?

MIHÁLYKA: Akarom. Rendben. Megbízom benned. Menjünk!

PIPITÉR: De akkor máris szedjük a lábunkat, drága herceg, mert ha bárki észrevesz bennünket, lőttek a tervünknek! No, meg az én szegény öreg fejemnek!

A fal mellett lapulva elsurranak.

7. jelenet – Pipitér megkerül Mihálykával – a haditerv

Senki szigete, a kunyhó előtt

(Tamás, Pipitér, Mihályka)

Éjszaka. Tamás a kunyhó előtt fekszik, elnyomta az álom. Pipitér surran oda hozzá, kezét az alvó homlokához érinti. Tamás riadtan ül fel.

PIPITÉR: Hej, szolgám, szolgám, nem félted a fejedet, hogy ráesik valami bolond csillag, s kipróbálja, hogy benőtt-e már a fejed lágya?

TAMÁS *(felugrik, vadul öleli az öreg szolgát)* Pipitér, drága Pipitér, hát visszajöttél? Hetek múltak el, hogy nem látunk. Hogy jöttél vissza?

PIPITÉR: Mind a vízig szárazon, szolgám. Megengeded, hogy tegyek a tűzre?

Az öreg száraz gallyakat dobál a parázsra, felcsapnak a lángok.

TAMÁS: Tegyé, csak tegyé, és mesélj, merre jártál, mit csináltál!

PIPITÉR: Bekóboroltam a földet. Megfordultam Kolozsváron is. Szitáry Kristóf,

szegény ártatlan apátok, még most is rabul sínylődik. Elő se hozták még abból a tömlőcből, amelyikbe akkor dugták, mikor Hajdár basától elhozták.

Meg se kérdezték tőle, vétkes-e vagy ártatlan. Úgy lehet, meg is feledkeztek már róla. A fejedelem nem törődik semmivel, mostanában a tudományokra adta a fejét, s egyfolytában órákat bucheràlgat. Hej, nagy baj az, ha az ország feje nem az ország gondjaiba gárgyul bele, hanem a paszuj növéseinek a tanulmányozásába. A herceg is merő mélabú, haldoklik az unalomtól.

Tamás a herceg nevének hallatára felocsúdik apátiájából, és megragadja Pipitér karját.

TAMÁS: Mit? Te láttad a herceget?

PIPITÉR: Láttam hát. Még beszéltem is vele!

TAMÁS: Pipitér, de jó volt ott teneked! Aztán, üzent valamit legalább a herceg nekünk?

PIPITÉR: Nem üzent az semmit, lelkem, semmit.

A nád felől halk kuncogás, majd elfojtott kacagás hallatszik.

TAMÁS: Nem egyedül jöttél, Pipitér? Ki kacagott az előbb a nádban?

PIPITÉR: Csengett a füled, szolgám.

TAMÁS: Jól hallottam, meg is nézem, ki az! De jaj neki, és jaj neked, ha elárultál, ha elárultatok bennünket!

PIPITÉR: Majd inkább én nézem meg! Lehet az is, hogy egy kacagó sirály álmodik ott valami szépet.

Tamás félresodorja Pipitért, és a nádhoz csörtet.

TAMÁS: Azt már nem! Fedezni akarod a cinkostársadat. *(Felragad egy husángot.)* Gyere elő, mert ezzel verem szét a fejedet a nádban!

MIHÁLYKA: Kezet emelnél a fejedelmedre? *(A herceg előlép a nádból.)* Hát ilyen vad haramia lett a nádban az én pajtásomból, a szelíd Szitáry Tamásból?

TAMÁS: Mihályka! Pipitér! Nem hiszem el, nem hiszem el! Hogy kerülsz te ide?

Összeölelkezik a herceggel, szinte táncolnak az örömtől.

MIHÁLYKA: A jó öreg Pipitér hozott idáig.

Hosszú és kínlódós út volt így gyalog, de most itt vagyok. Nem szóltam én se apámnak, se anyámnak, ha a barátaimról van szó, se tanácsot nem kérek, se engedélyt senkitől.

TAMÁS: Félek, hercegem, baj lesz ebből. Keresni találnak.

PIPITÉR: Keresni keresik, de találni nem találják. Hol leszünk mi már akkor, amikor a fejedelem megtudja, hogy a herceg úrfi ide veszett el, hozzánk!

TAMÁS: Ugyan hol leszünk?

PIPITÉR: Hol ám, fiaim, valahol Törökországban! Mert azt még nem is tudjátok, hogy én eladtalak benneteket a töröknek a rongyosokkal együtt.

TAMÁS: Ne bomolj, vénember! A tréfádtól kiver a hideg.

PIPITÉR: Gondolkodtál haditerven?

TAMÁS: Gondolkodtam. De csak annyi jutott eszembe, hogy csellel kell elfoglalni a várat.

PIPITÉR: Na, akkor figyelj! Innen a szigetről egyenesen Sárvának vettem az utat.

TAMÁS: Sárvárnak? Mi dolgod volt ott? Mesélj!

PIPITÉR: Hát csak annyi, hogy bementem Buzáth uramhoz, a kapitányhoz. Már mesélem is.

8. jelenet – mi történt Buzáth uram várában (megelevenített mese)

*Várbelső, Buzáth kapitány várszobája
(Pipitér, Buzáth uram)*

PIPITÉR: Hogy gombát venne-e, kapitány uram, azt kérdezem már harmadszor, mert annak nagyon bővíben vagyunk itt az Isten szigetén.

BUZÁTH: Edd meg magad, vén koldus, edd meg. Ez a válaszom harmadszor is, ez a válaszom.

PIPITÉR: Én mehetek is, nagyságos kapitány uram.

BUZÁTH: Maradsz, rongyos öregember, maradsz! Nem téged láttalak azzal a sok rossz, hangos gyerekekkel a vár alatt, nem téged?

PIPITÉR: Meglehet, mivelhogy én voltam.

BUZÁTH: Más vásárt csinálnék én veled, öreg, más vásárt. Jobb vásárt, jobbat.

PIPITÉR: Mi vásárt, vitéz kapitány uram?

BUZÁTH: Miféle gyerekek azok, akikkel a minapában is itt úszkáltál Sárvár alatt, miféle gyerekek?

PIPITÉR: Biz azok a senki gyerekei! Sokan vannak, nagyon sokan. Mint égen a csillag. Meg se bírom számolni őket.

Buzáth fölpattan, szinte ráugrik Pipitérre a nagy igyekezettől.

BUZÁTH: Hát azokat add el nekem, vén rongyházi, ne a férges gombáidat, azokat add el nekem!

PIPITÉR (*csodálkozást színelve*) A gyerekeket? (*Legyint.*) Nem jók azok semmi-re se. Hát mit csinálna velük, vitéz kapitány uram? Megvénült már kegyel-med dajkának!

BUZÁTH: Nem a te eszedhez való az, nem a te eszedhez! Hajolj közelebb. Ha elmondanád valakinek, úgyis letagadom, téged pedig kerékbe töretlek, ha elmondanád.

PIPITÉR: Dehogyan mondom, hogy mondanám, kinek is mondanám itt a nádrengeteg közepén.

BUZÁTH: Figyelj jól! Te eladod őket nekem, én meg eladom őket a töröknek, te eladod nekem. Az nagyon szereti inasnak, apródnak, ételfogónak, kuktának az efféle gyereknépet, az nagyon szeretik. Mind a ketten jól járnánk, mind a ketten.

PIPITÉR: A gyerekeknek... nem esne bajuk?

BUZÁTH: Ostoba vén paraszt, ostoba vén!

A gyerekeknek gyöngyületük lenne se-lyemben, bársonyban járnának a gyerekek. Ne fesszengj itt nekem! Kapunk értük szép summa aranyat, kapunk. Na jó, a fele a tied lenne, na jó.

PIPITÉR: Itt a kezem, nem borjúláb!

BUZÁTH: Nem szoktam öreg csavargókkal kezet fogni, maradjunk annyiban, hogy az üzlet megkötött, nem szoktam öreg. De, nem kell teneked annyi arany a nádasban, amennyit megígértem, nem kell teneked. Mihez kezdenél vele? Tán egynegyedével is beérnéd azoknak az aranyaknak, tán egynegyedével is...

PIPITÉR: Azt sem bánom.

BUZÁTH: Derék ember vagy, szeretem a mértéktartó szegény embert, derék. Mondd csak, tán tíz arany is elég lenne neked, mondd csak!

PIPITÉR: Jó nekem az is, valóban, mit is csinálnék én az arannyal itt a bíbicek közt...

BUZÁTH: No, szerény öreg nádi ember, akkor elég lesz neked egy ezüsthúszas is, ne, itt van, előre fizetek, lásd, hogy komolyak a szándékaim, szerény öreg nádi ember. Aztán hozd a gyerekeket, mert minden aranyra szüksége van manapság egy magyar várkapitánynak, aztán hozd a gyerekeket!

9. jelenet – ismét az éjszakai tanácskozás

Senki szigete, a kunyhó előtt

(Tamás, Pipitér, Mihályka)

Pipitér befejezi a mesélést.

PIPITÉR: És akkor azt mondja nekem, búcsúzóul, az a pöfeteg bolondgomba, aztán hozd a gyerekeket, mert minden aranyra szüksége van manapság egy magyar várkapitánynak, aztán hozd a gyerekeket.

TAMÁS: Hihetetlen történet.

MIHÁLYKA: De mire volt jó mindez, Pipitér bácsi?

PIPITÉR: Két dolog miatt volt fontos. Idáig elsegített bennünket a sziget, az Isten szigete, gyerekek, de tovább már nem visz, itt pedig nem maradhatunk.

TAMÁS: A másikat magamtól is tudom. Én mondtam, hogy el akarom foglalni a sárvári várat.

PIPITÉR: Így igaz.
 MIHÁLYKA: A sárvári várat? Te?
 TAMÁS: Én. (*Hirtelen elszégyelli magát.*)
 Nagy indulatomban.
 MIHÁLYKA: Minek nektek a sárvári vár?
 PIPITÉR: Egyszer azért, hogy Tamás vitéz-
 nek legyen mivel lecsillapítania a ha-
 ragját.
 TAMÁS: Másodszor?
 PIPITÉR: Másodszor azért, hogy a fejedelem
 végre ránk figyeljen, és ha már ránk fi-
 gyel, akkor mi is fel tudjuk hívni becses
 figyelmét Szitáry Kristóf urunk szomorú
 és méltatlan sorsára.
 MIHÁLYKA: Huncut egy öregember vagy,
 annyit mondhatok, te Pipitér. Ki veled!
 Nekem milyen szerepet szántál?
 PIPITÉR: Herceg, ha már így rákérdeztél, te
 leszel a tús.
 MIHÁLYKA: Én tús?
 PIPITÉR: Ki más?
 TAMÁS: Tényleg megzakkantál, vénember.
 PIPITÉR: Nem én! Ha elfoglaljuk a várat,
 jönnek majd visszafoglalni, Buzáth
 uram a katonáival, meg a fejedelem is.
 Le is rombolják a falakat, velünk
 együtt. De ha bent van a fejedelem fia
 is... már nem rombolhatnak olyan el-
 szántan... és meggondolatlanul... érted
 már?
 TAMÁS: Értem. De tisztességes ez, Pipitér?

PIPITÉR: Tisztességes ártatlanul börtönben
 tartani az gazdám, aki a te apád? Ám
 igazad van, szolgám. Kérdezzük meg a
 herceget, akarja-e megmenteni egy ár-
 tatlan ember életét, akit Szitáry Kris-
 tófnak hívnak! Velünk tart-e? Ha azt
 mondja, nem tart velünk, akkor máris
 indulunk a Mihálykával vissza Kolozs-
 várra.

TAMÁS: Mihályka, hogy döntesz?
 MIHÁLYKA: Biztos vagy abban, Tamás, hogy
 ártatlan az apád? Egészen biztos?
 TAMÁS: Akár az életemre megesküszöm.
 MIHÁLYKA: Honnan vagy ebben olyan biz-
 tos?
 TAMÁS (*a szívére bök*) Innen.
 MIHÁLYKA: Meggyőztél. Ha segíteni tudok
 nektek, segítek. Hiszen, nem vagyok
 már én sem kisgyerek, vagy igen?
 TAMÁS: Nem, Mihályka, te már kész férfi
 vagy.
 MIHÁLYKA: Rendben van, maradok... aka-
 rom mondani, megyek veletek elfoglal-
 ni a várat.
 PIPITÉR: Akkor most szedjük össze minden
 agyunkat, hárman, hogyan foglaljuk el
 a várat holnap. Annyi bizonyos, be-
 menni már beme gyünk. De a többit
 még ki kell találnunk.
*Lehalkítják a hangjukat, összebújva su-
 tyorognak tovább.*

10. jelenet – a sárvári vár elfoglalása

*Buzáth kapitány várszobája
 (Buzáth uram, Pipitér, katona)*

*Buzáth kapitány az asztalnál ül, és egy
 nagy kupát emelget, meglehetősen gyakori-
 sággal. Kintől zaj, Pipitér hangja, de nem
 törődik vele.*

PIPITÉR (*hangja*) Hahó, hahó, nagy baj
 van, kaput nyissatok azonnal!
 HAJDÚ (*hangja*) Mi kell? Még a kakas se
 kukorintott, mit akarsz ilyen korán?
 PIPITÉR (*hangja*) Buzáth kapitány uram-
 mal akarnék beszélni.

HAJDÚ (*hangja*) Alszik az még ilyenkor,
 földi. Most fordul a másik oldalára. Mi
 sorod van veled?

PIPITÉR (*hangja*) A fejedelem postása va-
 gyok. Levelet hoztam tőle a kapitány-
 nak.

HAJDÚ (*hangja*) Bánom is én!

PIPITÉR (*hangja*) Meg a zsoldot is hozom
 a tarisznyámban.

HAJDÚ (*hangja*) Ez esetben isten hozott, jó ember! Hát mért nem azt mondtad mindjárt? Hiszen téged várunk egy fél esztendeje. Nyitom már!

Pipitér belép Buzáth uram szobájába. Rögtön éktelen jajgatásba kezd, a félálomban borozgató várkapitány ijedten kap a kardja után.

PIPITÉR: Jaj, jaj, jaj, jajajaj!

BUZÁTH: Mi az, ki jár itt, kit nyúznak?

PIPITÉR: Jaj, jaj, uram, én vagyok itt, az Isten szigeti ember. Emlékszel még rám?

BUZÁTH: Hozott a mándruc! Mit zavarogsz itt éjszakának idején, mit zavarogsz?

PIPITÉR: Jaj, uram, nem a mándruc hozott engem! Én hoztam inkább az Isten szigeti gyerekeket.

BUZÁTH: Az már beszéd. Hova tetted őket, hova?

PIPITÉR: Nem tettem én sehova. Ott vannak már azok, szegény báránykák, ahová szántad őket.

BUZÁTH: Hol, csak nem a török kezében, hol?

PIPITÉR: Ott bizony, nagy jó uram. Itt lepett meg bennünket a bátkai erdőben.

Buzáth kapitány rémülten ugrik fel, kapkod a kardja, a köpenye után, hol az ablakhoz fut, hol az ajtót tépi fel, látszik, hogy nem tudja, hol van, és mit kell csinálnia. Közben egyfolytában jár a szája, hangosan gondolkodik.

BUZÁTH: Ember, tudod-e, mit beszélsz? Az innen csak fél óra járás. Azóta tán már itt is vannak a várban! Rajta, emberek! Csukjátok ki a kaput, nyissátok be a kaput! Fegyverbe, vitézek! Az ágyúk mellé, legények! Jaj, sehova se menjtek! Itt ne hagyjatok! Fussatok, maradjatok! Jaj, ilyen gyalázat! Jaj nekem, szegény fejemnek, elvették fölülte Sárvárat, jaj nekem!

PIPITÉR: Tán odáig még nem vagyunk, nagy jó uram. Hiszen csak öten vannak a tö-

rökök, ötük közül is ló az egyik, annak is pénzes tarisznya van a hátán.

Buzáth beledermes a mozdulatba, majd arca túl széles vigyorba húzódik. Majd ismét meghatározatlan irányú rohangálásba kezd.

BUZÁTH: Micsoda, öten vannak a törökök egy lovadmagukkal, micsoda? Egy lovadmagukkal vannak öten? Pénz van az iszákjukban? Az iszákjukban pénz van, pénz? A mienk az már! Az enyim már az! Megütöközünk velük! Elfogjuk őket! Halálra aprítjuk! Főlnégyeljük! Nyársba húzzuk! Kerékbe törjük!

PIPITÉR: Na és, velem pedig mi lesz?

BUZÁTH: Te csak maradj itt, jó ember!

Hogy búcsút vehess a gyerekeidtól, ha mink hazajövünk a fényes diadallal, hogy búcsút vehess.

PIPITÉR: Egyedül, egy ekkora várban?

BUZÁTH: Egy katonát itt hagyok, őrzésedre és szolgálatodra egy katonát.

Buzáth kirobog. Hallatszik, ahogy nyílik és csukódik a vár hatalmas kapuja. Pipitér kiszól az ajtón.

PIPITÉR: Katona uram, drága földim, ugye, behívhatnám-e a várba a gyerekeimet, akiket a kapitány őkegyelme emlegetett?

HAJDÁR: Bánja a kánya! Eridjen, ehun e a kulcs. Csak aztán jól bezárja kend a kaput, s hozza föl hozzám a kulcsot. Én szunnyadok egyet, amíg vissza nem jönnek a többiek.

PIPITÉR: A kaput is bezárom, a kulcsot is fölviszem. (*A katona álmosan kimegy, Pipitér is. Kintről hallatszik a hangja.*) Befelé, rongyosok!

Meztelen talpak csattognak a vár kövein. A csattogásra felriad a katona, távolabbról hallatszik a hangja.

HAJDÁR: Ejnye, de sok gyereked van, öreg! Szólj rájuk, hogy csöndesebben vigadjanak!

PIPITÉR: Feltétlenül szólok.

TAMÁS: Átvesszem a parancsnokságot. Jancsi, Pista, fölmentek, értelmetlenné teszitek az őrt, azután idehozzátok.

JANCSI: Törhet a nyaka?

PIPITÉR: És a nagy buta koponyája?

TAMÁS: Egy haja szála sem görbülhet meg.

JANCSI: De ha ellenkezik, egy-két pofon?

TAMÁS: Legfeljebb.

PIPITÉR: Köszönjük. Nincs több gondod velem.

Vidáman elszökdécselnek.

TAMÁS: A katona nagyon kell nekünk. Ha Buzáth uramék visszajönnek, el kell hitetni velük, hogy sokan vagyunk a várban. És a katona azt hiszi, sokan jöttünk. Hallottam, hogy morgott, nem tud aludni.

PIPITÉR: Kezdesz belejönni, szolgám.

Jancsiék hozzák a megkötözött katonát.

TAMÁS: Katona, ön Szitáry Tamás kapitány fogja.

HAJDÚ: Érdekel is engem, hogy kicsoda maga. Csak ne kínozzon, enni-inni adjon.

TAMÁS: Kap. Tudja, hányan vagyunk mi itt?

HAJDÚ: Csak azt tudom, hogy nagyon sokan, mert erősen csattogott befelégyüvet a talpuk alatt a kövezet.

TAMÁS: Helyes. Csak a szökés miatt mondom.

HAJDÚ: Akar a fene szökni. Inkább jól kiáltsom magamat a cellámban. Mehetek?

TAMÁS: Még nem. Majd szólok. De nem is kell szólnom, úgy hallom.

Kint vadul dörömbölnek, rugdossák a kaput. Tamás kihajol az ablakon.

TAMÁS: Otthon garázdálkodják az úr! Ott kinn tágas, itt benn szoros!

BUZÁTH: Hol van az a vén gazember, hol?

PIPITÉR (*kidugja Tamás hóna alatt a fejét*)
Engem keres a méltóságos volt kapitány uram?

BUZÁTH: Jó, hogy itt vagy, szép mákvirág, jó hogy! Majd beszéllek a fejeddel, csak belül lehessen, majd beszéllek!

TAMÁS: Ide ugyan be nem kerül egyhamar az úr.

BUZÁTH: Nem-e? Hát nem én parancsolok ebben a várban, hát nem?

TAMÁS: Nem, uram. Itt Apafi Mihály parancsol.

BUZÁTH: Nono, én is úgy értettem. Úgy értettem én is. Nono.

TAMÁS: Dehogya is értette maga sehogy. Itt Apafi Mihály herceg parancsol mától fogva. A várat elfoglaltuk. A parancsnokságot pedig rám ruházta át a herceg. Szitáry Tamás várkapitánnyal beszél.

BUZÁTH: Miféle hercegről karattyol itt összevissza, miféle?

MIHÁLYKA (*kihajol az ablakon*) Ha nem ismer meg kegyelmed, az a kegyelmed baja. Nagy erővel a várat elfoglaltam, én, Apafi Mihály, és a várat a birtokban fogom tartani. Azt semmilyen erőszakkal tőlem el nem vehetik.

BUZÁTH: Elfoglalta a tulajdon apja várát, elfoglalta?

MIHÁLYKA: El. Meg a maga várát. Most szaladjon apámhoz, panaszra, meg segítségért.

BUZÁTH: Megyen a fene. Azonnal megostromoljuk a várat. Megyen a fene.

MIHÁLYKA: Hiábavaló erőfeszítés lesz.

(Visszafordul, a katonát kitalolja az ablakba.) No fiam, fogoly ember, mondd meg nekik, hányan vagyunk idebent?

HAJDÚ: Jaj, kegyelmes kapitány uram, annyian vannak ezek, mint égen a csillag. Hadakoztam én, védekeztem vitézül, de ekkora túlerővel szemben tehetetlen voltam. Hozzon erősítést, ha ostromolni akar, mert nagyok lehetnek a veszteségei.

BUZÁTH: Vagy én bolondultam meg, vagy a világ, vagy én. Elfoglalják a váramat, elfoglalják. Apafi Mihály foglalja el, de

nem a fejedelem, hanem a fia, Apafi Mihály. Sokan vannak bent, nincs esélye az ostromnak, sokan vannak bent. Nincs más, el kell menjek a fejedelemhez, nincs más... hogy dögölnétek meg, nincs más!

A rongyosok üdvrivalgásban törnek ki, hatalmasakat kacagnak, velük kacag a katona is, akinek olyan mindegy, mi történik vele, csak enni-inni kapjon.

11. jelenet – a fejedelem ismét haragszik, de aztán kétségbe esik

A fejedelem szobája

(Apafi, Bornemissza Anna, Buzáth uram)

Bornemissza Anna kisírt szemekkel ül az asztalnál. Kopogtatás. Buzáth uram lép be. Az asszony nem néz rá, néz maga elé. Buzáth köhint kettőt, de a fejedelemné még most sem fordítja felé a tekintetét.

BUZÁTH: Ajajaj, itt már tudják, hogy oda van Sárvár, ajajaj!

A nő még mindig nem néz rá.

BUZÁTH *(egyből magas c-n kezdi)* Miért nem fogatnak le? Megérdemlem. Hibás voltam. Könnyelmű. Miért nem fogatnak le? Vállalom a felelősséget, elvégre, én voltam Sárvár kapitánya, az elfoglalás előtt, vállalom.

ANNA *(épp csak megemeli a fejét)* Mit akar, Buzáth kapitány?

BUZÁTH: A fejedelemmel beszélni, kérem, a fejedelemmel. Hol van a fejedelem önagsága, hol van?

ANNA: Ott ni! A duzzogóban!

BUZÁTH: Szabad megkérdezni, mi az a duzzogó, ha szabad megkérdezni?

ANNA: Akkor van ott, amikor valami nagyon bántja. És most minden oka megvan rá, hogy ott legyen.

BUZÁTH: Bemehetek, be?

ANNA: Nem ajánlom. De ha sürgős, nyomja le a kilincset, hátha nyitva van!

Buzáth lenyomja a kilincset, az ajtó kinyílik. A fejedelem megtörten, kisírt szemekkel áll előtte. Buzáth kétszer meghajol, nem hisz a szemének. A fejedelem azonban nem rá néz. Néz, valahová sehova.

BUZÁTH: Baj van, nagyságos uram, baj van.

APAFI: Bizony baj, nagy baj, Buzáth uram, bizony baj.

BUZÁTH *(magában)* A nagyságos fejedelem csúfolódik, a nagyságos. Duplán adja vissza a szót, duplán. Hátha tréfálkozik, hátha. Meg kell engesztelni szépszerével, meg kell!

BUZÁTH: Nagy baj ez, nagyságos uram, nagy baj!

APAFI: Bizony nagy, bizony nagy!

BUZÁTH: Rá se gondoltunk, hogy így elveszhessen, rá se.

APAFI: Bizony nem, bizony nem.

Buzáth segítségkérő tekinteteket vet a fejedelemnére, de ő pillantásra sem méltatja.

BUZÁTH: A mi legfőbb erősségünk, legbiztosabb menedékünk volt, mi legfőbb erősségünk.

APAFI: Bizony az, bizony az.

BUZÁTH: S még azt se tudjuk biztosan, ki vette el tőlünk. Német volt-e, török volt-e, s még azt se tudjuk.

APAFI: Német-e, török-e? Azt se tudjuk.

BUZÁTH: Én egyiket se hiszem, nagyságos uram, egyiket sem.

APAFI: Nem, ugye, Buzáth uram? Hát mit hisz kegyelmed, Buzáth uram? Eltévedt valamerre az erdőben?

Buzáth összeráncolja a homlokát, szörnyű gyanú fogan meg a mögött.

BUZÁTH: Eltévedt valamerre az erdőben, eltévedt? Nem egészen értem én ezt, nem egészen.

APAFI: Hát mi más történhetett szegénykémmele?

Buzáth elborzadva csapja össze a kezét, majd az ujjait kezdi el kíméletlenül törölni.

BUZÁTH: Szegénykémmele? Hát miről beszél, nagyságos uram, nem a sárvári váról, hát kiről beszél?

APAFI: Hát kelmed, Buzáth uram, nem az én elveszett fiamról beszél?

BUZÁTH: Nem én, nagyságos uram, nem én. Azt jöttem megjelenteni, hogy Sárvár elveszett, azért jöttem.

APAFI: Bánom is én, hogy Sárvár elesett!

BUZÁTH: Bánhatná is, nagyságos fejedelem, mert igen nagy szégyen ez nekem, nekünk, bánhatná is.

APAFI: Egy vár elveszett? Mi ez ahhoz képest, hogy a fiam elveszett? Adjon ki parancsot, hogy azonnal lőjék rommá a várat. Aztán takarítsák le a hullákat a falakról, és építsék újjá az egészet.

BUZÁTH: Lövethetek?

APAFI: Nem lövethet, lövetnie is kell.

BUZÁTH: Akkor is, ha a várat elfoglalók vezére...

APAFI: Akkor is, ha az atyaisten a vezére!

BUZÁTH: Akkor is, ha a fejedelem...

APAFI: Akkor is, ha én foglaltam el a várat...

BUZÁTH: De akkor is, ha a fejedelem... fia foglalta el a várat, de akkor is?

APAFI: Miket beszél, Buzáth uram? A fiam?

BUZÁTH: Amikor az a harcsabajszú öregember kidugta a randa pofáját az ablakomon, én meg kizáródva voltam a váram kapuja előtt...

APAFI: Miféle harcsabajszú öregember, miféle ablakon, miféle kapu előtt állt maga? Beszéljen értelmesen, mert felkoncoltattatom.

BUZÁTH: Épp ezt kísérelem meg, épp ezt. Melléje állt, a harcsabajszú öreg mellé egy ifjú ember, alig legény még, és mondotta, ő a herceg, és hogy Sárvárt

ezentúl birtokába veszi, amikor a harcsabajszú öregember kidugta...

APAFI: Az én fiam? Harcsabajszú öregember?

APAFI: A mi fiunk?

BUZÁTH: Nem a maguk fia a harcsabajszú öreg, nem a maguk fia. A harcsabajszú öreg sem a maguk fia, a harcsabajszú. Azt mondta, az...

APAFI: Mit fecseg itt össze? Mi van? Ki mondta, mit mondott? Lehetetlen, hogy a mi fiunk ott van. Hogy került volna a Mihályka Sárvárra? Miért éppen oda?

BUZÁTH: Biztosan az a harcsabajszú vénember vitte oda, biztosan.

APAFI: Ez lázadás! Elszökik egy harcsabajszú öregemberrel. Elfoglal egy várat. Hallatlan! Majd én mőresre tanítom az ifiurat! Buzáth uram, döntöttem. Fogjanak hozzá a vár ostromához! Keményen, kegyetlenül, éjjel-nappal ágyúzárok a falakat, míg csak romhalmaz nem lesz belől!

ANNA: Maga megőrült? A tulajdon fiára küldené az ágyúkat?

Megragadja a férje mellén a dolmányt, és rázza, rázza.

APAFI: Ne rángass már annyira! Várat foglaj el a fiacskád, Anna! Ez pártütés! Árulás! Tanulja meg, amíg én vagyok a fejedelem, addig várnia kell az ilyenekkel.

ANNA (*tovább rázza a fejedelmet, aki nem tudja, mit tegyen az asszonnyal*) Tanulja meg? A saját halálából okuljon? Eddig itt sírt naphosszat a duzzogóban, hogy így Mihályka, úgy Mihályka, csak gyere haza, most meg, amikor előkerülni látszik a fia, parancsot ad a megölésére! Milyen ember maga, Apafi Mihály?

A fejedelem kitépi magát az asszony karmai közül.

APAFI: Elhallgass! Maga mit tenne, Buzáth kapitány, ha azt hallaná, hogy a fia elfoglalt egy fontos, stratégiai helyen álló várat mindenféle magafajta csirkefogóval?

BUZÁTH (*meglepődve pillog*) Énfajta csirkefogóval, énfajta?

APAFI: Nem maga fajta, hanem magafajta csirkefogóval, nehéz felfogású ember.

BUZÁTH: Aha... Nem lennék boldog, kérem, hallgatnék, és nem lennék boldog, aha...

APAFI: Ne akarja, hogy gutaütést kapjak, mert tényleg megkapom. Arra válaszoljon, lerontatná-e a várat, a fiával együtt, vagy nem.

BUZÁTH (*vakargatja a fejét*) Lerontatnám, le én, kérem, úgy lerontatnám, hogy csak kő és csont maradna belőle, lerontatnám.

APAFI: No látod, Anna, Buzáth uram is megmondta, mi a teendőnk. Hanem, hallga csak, várkapitány uram, én nem fogom lerontani Sárvárt.

BUZÁTH (*tanácstalanul*) Nem? Az előbb azt tetszett mondani, romboljam el, most meg, hogy ne, az előbb.

APAFI: No látja, Buzáth, ezért vagyok én erdélyi fejedelem, maga meg vár nélküli kapitány.

BUZÁTH (*elgámoltalanodott érdeklődéssel*) Ezért? Miért ezért?

APAFI: Mert nem tud jól dönteni. Egy fejedelem mindig csak jó döntéseket hozhat. Márpedig most a jó döntés: a tárgyalás. Tárgyalni fogunk.

ANNA: Hála istennek, hogy megjött a maradék esze!

BUZÁTH (*őszinte elképedéssel*) Tárgyalni fogunk? Fogunk... fogunk? A fejedelem... maga is... személyesen... tárgyalni fog... holmi rongyosokkal?

APAFI: Természetesen, megyek én is. Ismerem a fiamat. Gyerek még, de már kónok, mint egy számár. Szerencse, hogy

azok a Szitáry-gyerekek nincsenek a közelében.

Buzáth hápog egy keveset, felfújja magát, szuszog, nem tudja, mondja-e, ne mondja. Azután teleszívja a tüdejét, és mindent egy lapra tesz föl.

BUZÁTH: A Szitáry-gyerekek? Nincsenek közelében a Szitáry-gyerekek?

APAFI: Most meg mit akar összedadogni nekem?

BUZÁTH: Nagyságos fejedelem, baj van, mert épp hogy valami Szitáry Tamás a várkapitány, rá ruházta át ezeket a teendőket, nagyságos fejedelem... a fia, a nagyságos fejedelem.

APAFI: Már csak ez hiányzott.

ANNA: Hála istennek! Ha mellette vannak a Szitáry-fiúk, talán nem történhet komoly baja!

A fejedelem a szokásos hévvel feltépi az ajtót.

APAFI: Fogjatok be gyorsan, nyergeljete hamar! (*Visszafordul Buzáthhoz.*) Szedelődzködjön, megyünk Sárvárra!

BUZÁTH: Bocsásssa meg nekem, nagyságos fejedelem, hogy ennyi baj okozok itt, bocsásssa meg.

APAFI: Megbocsátok kelmednek, Buzáth uram, persze, csak ha visszaszerzi, amit elveszejtett. Ha nem lesz más választásunk, meg fogjuk ostromolni Sárvárt. De ha a fiamnak egy hajszála is megöregbül közben, akkor az isten irgalmazzon kendnek.

BUZÁTH: Én is a tárgyalás híve vagyok, én is. A mondó vagyok, induljunk máris, tárgyalni, a mondó vagyok...

APAFI: Megokosodott kend, Buzáth! De rá is fér az okosodás arra a szép fejére, mert ha Sárvárt elveszítjük, én úgy bevarrom magát a pincebörtönömbébe, hogy vagy a török, vagy a német hozza ki, de amíg én vagyok a fejedelem, onnan nem vezet majd kelmednek fölfelé út.

ANNA: Várjanak, hozom a nagykendőmet!

APAFI: Te meg hová indulsz?

ANNA: Csak nem képzeli, hogy egyedül hagyom magukat a tárgyalásnál? Még valami ostobaságot csinálnak, így ketten, és akkor, Apafi fejedelem, kend a duzzogóban éli le a hátralévő életét és fejedelemségét, azt szabom ki börtönül nagyságnak, mert isten legyen irgalmas magának, ha Mihálykának egy

haja szála is meggörbül a maguk tárgyalása miatt, vagy a közben!

Elrobog. A két férfi férfias zavarral össze-összevillant.

APAFI: Hallotta, Buzáth uram? Itt már nem babra megy a játék, ha a fejedelem felesége is ultimátumot intéz az uralkodóhoz. Nagyon éssen kell lennünk!

12. jelenet – Sárvár „ostroma”

Sárvár falai alatt, egy sátorban

(Apafi, Buzáth kapitány, Anna, Hajdú, katonák)

Apafi, Anna és Buzáth egy hadisátorban ül. Előttük a fejedelem kedvenc hajdúja áll, feszes vigyázbán.

APAFI: No, mit üzentek a sárváriak?

HAJDÚ: Pironkodom inkább, de el nem mondom.

APAFI: Aztán, ha a deresen megtáncoltatom a hátán a mogyorófavesszőmet, beszédesebb lesz-e kend?

HAJDÚ: Nem akarnám elmondani, mert hogy szégyellem.

APAFI: Ami azt illeti, van itt mindenkinek szégyelleni valója. Csak nyugodtan beszéljen kend, mesélje el, mi baja esett!

A hajdú úgy éli újra a történetet, mintha valami szörnyűségen ment volna keresztül, amely életre szóló nyomot hagyta benne.

HAJDÚ: A vár alatt megálltam, ahogy a méltóságos fejedelem megparancsolta volt, és felkiáltottam az üresnek látszó várfokok felé: hé, sárváriak, meghoztam nektek a fejedelem békeajánlatát, nesztek a béke, csak nyúljatok le érte!

APAFI *(nyugtalanul előre hajol)* Azok meg?

HAJDÚ: Azt nem tudhatom, mert láthatatlan kezek úgy megdobáltak éretlen vadkörtével, hogy még most is csillagokat látok. Vadkörte-eső hullott az égből, nagyságos fejedelem, kopogott a

fejemen, vállamon, hátamon, karomon, kezemen a sok kemény körte, rosszabb volt az, mintha a németek kartácstüzébe kerültem volna.

APAFI: És mit tett kend ellene?

HAJDÚ: Az egyetlen, amit ilyenkor egy magányos követ tehet, azt tettem. Megfutamodtam. Pucoltam a fal alól, amilyen gyorsan csak lehet. Sajnos, nem lehetett olyan gyorsan, ahogyan kellett volna, azóta is egyfolytában zajong a koponyám, kék-zöld az ábrázatom, nyilallik a vállam meg a hátam.

Apafi felpattan, nagyot sújt öklével az asztalra.

APAFI: Mindössze ennyit üzentek a fejedelem békeajánlatára?

HAJDÚ: Ennyit üzentek... mindössze. Sose láttam ilyen cifra ellenséget, amelyik vadkörtével lövöldöz.

APAFI: No, az még vadabb is lesz, amivel mink visszalövünk! Annak a magjába fejestül beletörök a foguk! Indítsák el a vár felé a kővári nagy kerek ágyúkat, a kőhányó mozsarakat, küldjenek mezei tarackokat is!

A fejedelemné, mint valami nőtény tigris, ugrik eléje.

ANNA: Megálljon, marcona ember, megint megfélemezett magáról... főleg meg Mihálykáról.

APAFI: Akkor mit csináljak? Küldessek nekik almát meg barackot, hogy azzal is megszegeyéníthessék a követemet, rajta keresztül az erdélyi fejedelmet?

ANNA: Ne bomoljon már, dúvad!

APAFI: Mi jobbat tudsz egy ijesztő ostromnál? Pimasz kölykökről van szó, nem látod?

ANNA: Nem látja, hogy kölykökről van szó? Pimaszok vagy sem, de hát, mégiscsak gyerekek!

BUZÁTH: Van ott egy ember is.

APAFI: Az öregre gondol?

BUZÁTH: Arra én! Hiszen csak azt a harcsabajuszút megfoghassam, hiszen csak azt!

APAFI: Ne fecsegen annyit fölöslegesen, Buzáth! Anna, kérdeztem valamit. Akkor mit csináljak, ha nem lövethetek?

ANNA: Küldjön hozzájuk még egy békekövetet.

APAFI: Még egy békekövetet? Legyen. Most szaladjon a vár alá kelmed, Buzáth uram!

BUZÁTH: É-én? Még hogy én alkudozzam a saját váramra, még én? Dejszen énvelem szóba se állnak, szóba se! Próbáltam én azt már egyszer, próbáltam. Még most is ég belé az orcám, még most is.

APAFI: Hát én játszottam el a váramat, vagy kend, a szentségit magának! Aztán, jutott-e már eszébe, Buzáth kapitány, hogy ha az erdélyi fejedelem egyszer jobban belegondol abba, ami történt, kendet akár még kerékbe is töreti, amilyen egy méregzsák tud lenni.

BUZÁTH: Értem, uram, értem. Gondolok bele, gondolok. Megyek, megyek.

Buzáth feldúltan elrohan.

ANNA (*felnevet, majd elkomorul*) Nem hiszem, hogy a legjobb követet küldte a falak alá.

APAFI: Szenvedjen a málé, ha már néhány gyerek kilopta alóla a várát.

ANNA: Maga nevezte ki.

APAFI: Mióta ítéli meg a felesége a fejedelem rendelkezéseit?

ANNA: Nem ítélet ez, tény, nagyságos fejedelem.

APAFI: Remélem, megdobálják ezt a zavaros beszédű Buzáthot.

ANNA: Miért reméli?

APAFI: Akkor nekem nem kell majd megbüntetnem. Elég lecke neki, ha a kobakjába dobálják a vadkörtékkel azok a várfoglaló kölykök, hogy vigyázzon jobban a várára, ha már megkapta használatra.

ANNA: Nem sok jóban járhatott, már jön is, hallom a lódobogást.

Várnak. Buzáth esik be az ajtón.

BUZÁTH: Én mindent megtettem. Kiabáltam, hahó, hahó! Sok vékony gyerekhang kiabált vissza, hahó, hahó, de a gazdáját egyiknek se lehetett látni. Békeajánlatot hoztam, békeajánlatot. Erre egy vékony hang rám förmedt, tartsd meg magadnak! A fejedelem megbocsát nektek, a fejedelem, mondtam erre én, megőrizve a méltóságomat, mondtam erre.

APAFI: Na, azok meg mit feleltek?

Buzáth uram ég felé mereszi a kezét, olybá tűnik, megőrült.

BUZÁTH: Jobbat erre se kaptam. Mondja megint egy vékonyka hang, a bocsánatát majd csak akkor hisszük el, ha ő mondja. Jöjjön ide önagsága a maga személyében. Tiveletek nem állunk többet szóba! Erre ravaszkodni akartam, erre. Legalább azt mondjátok meg, miféle népek vagytok, legalább, kérdeztem.

A fejedelem mérgesen toppant a csizmájával, de akkorát, hogy a fejedelemné is összerezzen rá.

APAFI: Erre már csak mondtak valamit, erre... A francba a körmönfont beszédével, Buzáth, a végén magam is olyan totyogósan beszélek, mint kend, ha sokat hallgatom.

BUZÁTH: Most akkor beszéljek, vagy ne beszéljek, most akkor?

ANNA: Ne affektáljanak annyit! A ki népei vagytok kérdésre mit feleltek azok a csintalan kölykök?

APAFI: Csintalan kölykök? Ezek? Inkább várfoglaló zendülők... Nem szóltam, nem szóltam...

BUZÁTH: Azt válaszolta az öreg hangja, mert megismertem ám a harcsabajszú hangját, hogy majd megmondjuk a fejedelemnek, de csak neki, azt válaszolta.

Apafi feldúltan csörtet föl-alá a sátorban. Legszívesebben borogatná az asztalt, a székeket, de a felesége miatt nem meri.

APAFI: A szentségit, megint és megint! Akár a rimák, rimánkodunk itt nekik, azok meg röhögnek a vadkörtés marukba!

BUZÁTH *(kissé félrehajtott fejjel)* Van itt még valami...

APAFI: Akkor mondja, ha van! Ne kíméljen!

BUZÁTH: Ott tartottam, hogy majd megmondjuk a fejedelemnek, ott tartottam. De ekkor megszólalt egy kis hang, a vénkonyka, és ilyet szólt: vagy meg se kell

mondani. Majd megösmér az magától is, ha idegyün, vagy meg se kell mondani.

ANNA: Ez csak Mihályka lehetett!

BUZÁTH: Még még megdobáltak vadkörtével, meg még meg.

APAFI *(horkan, mint a vadkan)* Na, majd adok én neki fölismerést, meg személyes megkövetést! Verem el úgy a fokhagyma seggit, hogy az anyja se ismer rá!

BUZÁTH: Még meg is dobáltak vadkörtével, még meg is.

ANNA: Veri? Na, ha egy ujjal is érinti, akkor aztán mehet is a duzzogóba mindörökre! Mert onnantól magára sem ismer rá többé annak a gyerekek az anyja.

BUZÁTH: Még meg is dobáltak vadkörtével, még meg is.

APAFI: Még te is hergelsz engem? Nem csak az a nevetlen, ronda kölyköd? Megyek, ellátom a baját!

BUZÁTH: Hová gondol nagyságod? Csak nem megy fegyvertelen kézzel ez elé a gonosz népség elé, csak nem? Bizony, még megdobálják nagyságodat is vadkörtéssel, bizony még!

APAFI: Vigyek magam fölött ernyőt, arra gondol, Buzáth uram?

BUZÁTH: Arra, arra, legalább ernyőt, arra, arra.

APAFI: Marha!

Kirobog. Buzáth visszahőköl, sértődött pófát vág, Anna boldogan sóhajt egy nagyot.

13. jelenet - Apafi fejedelem a rongyosokkal tárgyal

Buzáth uram szobája

(Apafi, Mihályka, a Rab ember fiai, Pipitér, Buzáth uram, a rongyos hadsereg)

Valamennyien a szobában, szétszórtan ülnek a nagy székekben, az ablakban Ádám örködik éppen. Ki rágcsál, ki kupát emelget, ki kardot suhogtat a levegőben, akár a felnőttek, amikor összezárva unatkoznak.

MIHÁLYKA: Azért, jól megmondtam annak a hájfejű követnek!

TAMÁS: Megmondtad, de meg ám.

MIHÁLYKA: És gondolod, hogy eljön hozzánk tárgyalni az apám?

TAMÁS: El kell jöjjön, vagy szét kell lövetnie a várat – velünk együtt. Nincs más választása.

MIHÁLYKA: Apám kemény és megátalkodott ember. Tegnap a várdomb aljára húztattak egy csomó ágyút, mozsarat és tarackot. Ha azok elkezdnek lőni...

TAMÁS: Ha azok elkezdnek lőni, akkor mi a falakkal együtt pusztulunk el.

MIHÁLYKA: Nem félek. Azt hiszed, hogy félek? Majd meglátod, Tamás, hogy milyen bátran nézek az ágyútűzbe.

TAMÁS: Tudom, Mihályka. Menj, és vedd át Ádámtól az őrséget!

Hátrébb megy, leül a sarokban Nevesincs mellé. A lány gyöngéd szeretettel nézi a gondterhelt fiút.

NEVESINCS: Mi lesz aztán, Tamás?

TAMÁS: Mikor aztán?

NEVENINCS: Ha már nem leszünk itt.

TAMÁS: Hogy hol leszünk? Vagy ez égben, vagy a fejedelem udvarában, ha túléljük.

NEVESINCS: Ti igen. De mi visszamegyünk a lápra.

TAMÁS: Tudod, azon gondolkodtam...

NEVESINCS: Min gondolkodtál?

TAMÁS: Azon gondolkodtam, hogy ha viszsza-mész a lápra...

NEVESINCS: Ha visszamegyek a lápra...

TAMÁS: Azon gondolkodtam, hogy ha viszsza-mész a lápra, én majd visszajövök érted.

NEVESINCS: Értem? Pont értem?

TAMÁS: Érted. Pont érted.

NEVESINCS: El fogsz te felejteni a gyönyörű és finom kastélykisasszonyok között.

TAMÁS: Nem mondok többet. Ez is sok volt.

NEVESINCS: Ezt is köszönöm. Elteszem őket inségesebb időkre.

Tamáská elpattan az ablaktól, nagyon ijedt.

MIHÁLYKA: Jön az apám. Egyenesen a várkapu felé tart.

TAMÁS: Hány emberrel jön?

MIHÁLYKA: Egyedül. De úgy jön, hogy még egy oroszlán is eltakarodna az útjából, ha szembe találkozna vele.

TAMÁS: Hát, csak eljött!

MIHÁLYKA: De el ám. S már a kaput rugdossa nagy haragvásában.

APAFI (*nagy zajt csak lent a kapuval, sokkalig rugdossa*) Na, mi van, nyavalyások, csak nem szállt inatokba a bátorság? Apafi Mihály erdélyi fejedelem áll idelent. Kidugná valaki közületek az a vadkörte szagú pofáját az ablakon, hogy beszéljek vele? Mondjuk, aki azt üzengeti nekem, hogy személyesen jöjjen ide, megösmernedni a képével.

PIPITÉR: Mihályka, alighanem ki kéne nézned, apád már nagyon nyugtalan.

MIHÁLYKA: És mit mondjak neki?

TAMÁS: Hát azt, hogy fogadod.

ÁDÁM: Mondd neki, ha tárgyalni akar, jöj-jön föl.

PIPITÉR: Én lemegyek a kapuhoz, és beengedem.

TAMÁS: Biztos, hogy egyedül van?

MIHÁLYKA: Csak nem képzeled, hogy az erdélyi fejedelem csapdát állít a saját fiának?

TAMÁS: Te ismered.

MIHÁLYKA (*keresztet vet*) Istenkém, most segíts, hogy erős legyek, és elég ügyes.

APAFI (*folytatja a dörömbölést*) Ezt nevezem vendéglátásnak. Idehív valaki, aki alighanem elszökött otthonról, és az anyja kisírta a szemét miatta, idehív, hogy aztán azzal szégyenítsen meg, ki se nyitja a dörömbölésemre az ablakot.

MIHÁLYKA (*kihajol az ablakon*) Kend meg mit zörömböl annyit odalent, atyámfia?

A fejedelem meghökken a hideg szavakra, hirtelenjében azt sem tudja, hogyan reagáljon.

APAFI: Hej, te fiú! Nemde nem te volnál-e Apafi Mihály herceg?

MIHÁLYKA: Igenis, én vagyok. Én meg csak most ismerem meg, hogy maga a nagy-

ságos fejedelem zörömbölődik odalent a kapuval! Micsoda megtiszteltetés!

APAFI: Na, fiamuram, ha már méltóztattál engem felismerni, megparancsolom, hogy gyere le ide hozzám, hadd beszéljek a fejeddel!

MIHÁLYKA: Nem én, apámuram. A helyzet az, hogy nem hagyhatom el a várat, erre eskü köt.

APAFI: Miféle eskü?

MIHÁLYKA: Jöjjön kend fel, de nagyon egyedül ám, és megtudhatja. Itt várjuk a pajtásaimmal, Szitáry Ádámkával meg Szitáry Tamással.

APAFI: A Szitáry gyerekek is itt vannak? Mind a ketten? Hát mit bánom én, jöjjenek le veled a Szitáry gyerekek is! De igyekezzetek!

MIHÁLYKA: A Szitáry gyerekek nem mennek le, mert fogadalmuk van rá. De ha feljön atyámuram, és ez az utolsó ajánlatom, elmondják, miért is nem ők mennek kelmed elé, miért is kell kelmednek ő eléjük járulnia.

APAFI: Nekem... ő eléjük... járulnom... az erdélyi fejedelem az apródjai elé járul... szép, mondhatom. Csak gratulálni tudok az okos fiamnak.

MIHÁLYKA: Jön apámuram, vagy sem? Nincs nekem annyi időm, hogy álló napig az ablakban ácsorogjak a várására.

APAFI: Hm. Pimasz. Rendben van. Fölme gyek. De engedjen be valaki.

MIHÁLYKA: Pipitér! Engedd be a nagyságos fejedelmet a kapun.

APAFI (a kapu csikorgása közben, kintről) Aha! Te vagy a harcsabajszú, aki átverted Buzáth uramat. Ne mutogass, a szemed se áll jól. Még számolunk.

Döngő léptekkel közeledik a fejedelem az ajtóhoz. Bent valamennyien fölállnak. Belép Apafi.

APAFI: Tisztelettel üdvözlöm a vár urát.

MIHÁLYKA: Örömmel látom a vendéget.

Megkínálhatom-e apámuramat vadkörtével?

APAFI: Köszönöm, jóllakott már azzal a hajdúm, sőt, még Buzáth uramnak is jutott belőle.

MIHÁLYKA: Apámuram, akkor hát, tárgyaljunk!

APAFI: Nekem nincs sok tárgyalnivalóm lázadókkal. Te hazajössz, a többiek meg visszaadják a várat Buzáthnak. Ha még ma megteszik, senkinek sem esik bántódása.

MIHÁLYKA: Nem úgy van a'! Lépjenek elibénk a Szitáry-fiúk!

Tamás és Ádám a fejedelmek elé térdelnek. A fejedelem alaposan megnézi őket.

APAFI: Emlékszem rátok. Te a picsogós gyerek voltál, az Ádám, te meg a csizmás tréfálkozó, a Tamás.

TAMÁS: Akkor arra is emlékszik a nagyságos fejedelem, hogy amikor elvette a kardunkat...

ÁDÁM: És kivetkőztetett bennünket a címeres apródruhából...

TAMÁS: És ezzel elküldött bennünket a földönfutó közé legutolsó földönfutónak...

ÁDÁM: Mi azt fogadtuk meg akkor a nagyságos fejedelem előtt...

TAMÁS: Hogy addig a színe elé nem kerülünk, míg szabad nem lesz ismét édesapánk, Szitáry Kristóf.

APAFI: Az ám, ni, csakugyan! Én már meg is feledkeztem Szitáry Kristófról.

TAMÁS: Nagyságod ezt könnyen megteheti, de nekünk az apánk, így a legfontosabb személy a világon.

APAFI: Azt mondjátok ezzel, kapok egy várat, cserébe Szitáry Kristóf szabadságáért?

TAMÁS: Ilyet nem mondtunk, fejedelem.

APAFI: Akkor miért volt ez a nagy cécó, a várfoglalás, Buzáth uram megszégyenítése vadkörtével?

ÁDÁM: Hogy meghallja a mi szavunkat is a nagyságos fejedelem, és elmondhassuk, hogy apánk ártatlan...

TAMÁS: Hogy ne csak a mi szavunkat hallgassa meg a nagyságos fejedelem, de az övét is, és higgyen neki, mert legvitézebb katonája sohasem hazudna a fejedelemnének.

A fejedelemnek leesik az álla.

APAFI: És ezért... ezért még Erdélyt is képesek lettetek volna elfoglalni?

TAMÁS: Akár Erdélyt is, nagyságos uram.

APAFI: Derék. Azaz, elgondolkodtató. Mi több, veszélyes szólam.

MIHÁLYKA: Ha atyámuram szabadon engedí Szitáry Kristófot, megkapja a várat, és én is hazamegyek.

A fejedelem tűnődve járkal a rongyosok között. Hangosan gondolkodik, azok legnagyobb meglepetésére.

APAFI: Tanulság: egy fejedelem sose nőszüljön meg, vagy fogja keményen a gyereket, hogy az ne szabhasson neki feltételeket a hazamenetele tárgyában. Üsse kő, újra tárgyaljuk Szitáry Kristóf ügyét! Magam megyek le hozzá a börtönbe, és hallgatom meg. Ha azt mondja, ártatlan, máris lehullanak a bilincsei.

A fiúk örömmujongásba törnek ki, összekapaszkodnak Pipitérral, táncolnak a terem közepén. A Rongyos hadsereg némán nézi őket.

APAFI: Most, hogy a tárgyalások jó stádiumba kerültek, hadd kérdezzek egyet s mászt.

MIHÁLYKA: Kérdezzen, apámuram!

APAFI: Valójában, hányan vagytok a várban?

TAMÁS: Mivel a kapitány én vagyok, engem illet a válasz. A fogva tartott várkatonával együtt kilencen.

APAFI: Micsoda? Nyolcan foglaltatok el egy ekkora kővárat?

TAMÁS: Hát, ha nem lehattunk többen...

APAFI: Hihetetlen. Nagy stratégá lehetsz te, Szitáry fiam!

TAMÁS: A kényszer vitt rá bennünket.

APAFI: Képzelem, mi lett volna, ha nem a kényszer visz rá benneteket a vár elfoglalására... Belegondolni is rossz.

TAMÁS: Ők a Rongyos hadsereg. *(A hadsereg felsorakozik.)* Négy közkatona, egy hadnagy, egy kapitány. És Pipitér, a... generálisunk.

APAFI: Döbbenetes! Ha ezt Buzáth uramnak elmesélem, beledől a saját kardjába. Hét gyerek és egy harcsabajszú öregember elfoglalja a várat! Kitüntést érdemelnének...

TAMÁS: Őket tüntesse ki, a rongyosokat. Se apjuk, se anyjuk, a lép nevelte valahányukat.

APAFI: Fiaim... hm... most látom... és lányaim! Ugyan az én váramat foglaltatok el, mégis el kell ismernem, nagy haditettet hajtottatok végre. Ezért felajánlom nektek, gyertek a palotámba, a fiúk apródjaim lesznek, a lányok pedig a feleségem szolgálatába állnak.

A rongyosok megszeppenve állnak.

JANCSI: Köszönöm, felséges úr, de én már nem tudok meglenni a lép nélkül. Én maradnék.

APAFI: Hogy hínak, fiam?

JANCSI: Semmilyen Jancsi.

APAFI *(csodálkozva)* No!

PISTA: Én sem tudok... vagy akarok... A lép nélkül. Maradok én is.

APAFI: Hogy hínak, fiam?

PISTA: Valamilyen Pista.

APAFI: No, no!

NEVESINCS: Hát... én se mennék el innen. Ha... maradhatok... maradok.

APAFI: Hogy hínak, lányom?

NEVESINCS: Nevesincs.

APAFI: No, no, no!

SEHOGYSE: De még én se mozdulok. Ez itt a mi hazánk, az Ecséri láp. Megyek vissza a többiekkel a nád közé.

APAFI: Hogy hínak, lányom?

SEHOGYSE: Sehogyse.

APAFI: No, no, no, no... Hinnye, de bitang egy keresztpaja volt valamennyiteknek! Ilyen neveket adni! Megáll a maradék eszem. Ha maradnátok, maradjatok. Akkor azt mondjátok meg nekem, mit tetetek értetek?

JANI: Adjon a nagyságos fejedelem menlevelet nekünk, hogy senki nem háborgathat bennünket bolyongásunkban! Hogy a védelme alatt állunk, bármerre sodródik velünk az Isten szigete.

APAFI: Megkaptátok azt a menlevelet, mit tudom én milyen, összeviszta Jancsi-Pisták. És kaptok mellé annyi aranyat, amennyi elég lesz a tél beálltáig. Téltre pedig elvárlak benneteket a kastélyomba, ahol meleg szállást és barátságot kaptok. Tavasszal aztán, ismét kellő mennyiségű arannyal, mindig utatokra engedlek benneteket, le ne késsétek a barkavirágzást. Jó lesz-e így, kicsi szolgálaim?

NEVESINCS: Hogy jó lesz-e? Jobb nem is lehetne. Köszönjük.

APAFI: Köszönjétek magatoknak, a bátorságotoknak, az ügyességeteknek, sehogysevan nevű fiúk és lányok. *(Pipitérhez fordul.)* Hát te, öreg? Te is a lápra mészt visszaz?

PIPITÉR: Én egyelőre Kolozsvárra mennék, a fiúkkal, Szitáry gazdám szabadulását látni. Azután, majd meglátjuk.

APAFI: Derék. Fiúk, induljunk, lássuk meg végre az igazságot édesapátok ügyében. Hátha csak kihullott a sólyomnak az aranyszárnya. Mármost magam is azt gondolom, hogy csak derék apa lehet az, akinek ilyen derék fiai vannak. Meg, akinek ilyen hűséges cseléde van! *(Nagyot sóhaj.)* Bár, ha nekem volnának ilyen hűséges embereim!

PIPITÉR *(térdre esik a fejedelem előtt)* Bizony mondom neked, nagyságos uram, semmivel sem vagyok hívebb cselédje Szitáry uramnak, mint amilyen hív szolgád ő tenéked.

APAFI *(elérzékenyülve)* Köszönöm, öreg, hiszek neked. Hanem, most már gyérünk Kolozsvárra mindnyájan, úgy, ahogy vagyunk. Mert nagyon nehezen várnak ott már bennünket.

14. jelenet – Pizlicár uram hanyatt vágja magát a kövön

Pizlicár uram szobája

(Apafi, a Rab ember fia, Pizlicár, Iluci, Falubolondja Toska)

Pizlicár ünnepi ruhában, hosszú köntösben, kezét tördelve, mellette Iluci lenge patyolat ruháskában, a várakozás lázában.

PISZLICZÁR: Iluci, gyun a méltóságos, drágalátus fejedelem, Kolozsváruba ménéve...

ILUCI: Legalább a fejedelmet mondja ki rendesen, magyarul, édesapám!

PISZLICZÁR: Mondum ahogy te, fejedelem

ILUCI: Fejedelem.

PISZLICZÁR: Mondum, ahogy te, Fejedelem.

ILUCI: Fejedelem.

PISZLICZÁR: Mondum, ahogy te, fej-e-del-em.

ILUCI: Nagyon jó, apuska, nagyon jó. Már hallom a léptüket. Fejedelem.

PISZLICZÁR: Fej-ed-el-em.

Kopognak, belép a fejedelem, nyomában a Szitáry-fiúk, őket Pipitér követi. Pizlicár meghökken, azután mélyen meghajol.

PISZLICZÁR: Nagyságos, méltóságos, drágalátus fejedelem, én vágyom a becsulátus Piszliczár. Orul, hogy nem kerülközzátok el az én szegin házamut. Ed kicsi frissítő, ed kicsi hűsítő. Ami kerülközik szegin házamban.

Tamás megvető, gúnyos mosollyal néz Piszliczárra, Ádám észre sem veszi, Ilucit zabálja a tekintetével. Piszliczár rájuk veti magát, öleli, csókolja a két fiút.

PISZLICZÁR: Aránus úrficskák, mennit emlegettelek tiktukat! Mennit nem siratul-tam háládatusan apáduratuk!

Vészesen közeledik Pipitér felé is, de az öreg az öklét dugja az orra alá, erre leáll.

APAFI: Jó szolgálom, csak benéztünk hozzád, hogy megigyunk nálad egy pohár citromos vizet.

PISZLICZÁR: Iluci, te szaladul, hozul citromos vizet fejedelumnem, meg ifiu uruknak, meg öreg emberulnak.

Iluci elmegy vízért, Ádámka megéled a varázslatból.

ÁDÁM: Piszliczár gazda, megvan-e még Toska, a falu bolondja?

PISZLICZÁR: Megvágyun, de nem nágyun, olyun akár a gonosz vén májum!

APAFI: Szeretnék találkozni őkegyelmével! A fiúk sokat meséltek róla az úton. *Erre Piszliczár kiejti kezéből a tálcát.*

PISZLICZÁR: Jaj, nagyságos, méltóságos, drágalátus fejedelum, ne kívánd aztat. Csipi, rúgja, harapulja becses szemile-det. Kalickába vágyun berekesztelve hamis firegje Toska. Megharapun én karum véresre. *(Mutatja a bekötözött karját.)*

APAFI: De így meg már éppen megnézem, ha ilyen nagyon veszedelmes jószág!

Piszliczár a terem végében álló, letakart tárgyról lehúzza a leplet, ott áll Toska, egy vasketrecbe zárva. Amint meglátja Szitáryékat, elbődül, nekiront a vasrácsnak, rettenetes erőfeszítéssel feltépi az aj-

tót, és mindenki elborzadására a terem közepére lohol. Valamennyien, beleértve a fejedelmet is, hátrébb húzódnak. Toska bakugrásokkal a szemközti falnál terem, babrál rajta valamit, erre egy kis rekesz nyílik meg a falban. Onnan előhúzza két piros tárgyat, és vadul lóbálni kezdi őket.

ÁDÁM *(előre lép, megsimogatja Toska arcát)* Hát megvagy, öreg barátom, Toska, falubolondja? Nem tartanak ebben a házban valami kényelmesen. *(Toska vigyorog.)* Mit szorongatsz a markodban, hadd lássam!

Toska folyamatosan vigyorog Piszliczár felé, és átnyújt Ádámnak két piros selyem-erszényt.

ÁDÁM: Mi lehet ez?

APAFI: Azt gondolom, én tudom. Add csak ide azokat az erszényeket! Ismerősek...

A fejedelem előhúzza a kését, és felhasítja az erszények oldalát. Ömlik belőlük az arany.

ÁDÁM: Mennyi pénz!

APAFI: Ne számold, fiam, hogy mennyi, megmondom én neked. Éppen kétszáz arany.

PISZLICZÁR *(hörög)* Áj-háj, enim szép aránim! Eltolvajulta gonosz májum Toska tülemtul. Lopul ez mindunet tülemtül, megfigyul, kilesélget, hova teszsum pénzet, lopulja el iccaka.

APAFI: Hallgasson el most kend! Vegyetek a tenyeretekbe egy-egy aranyat! Nézzétek meg jól! Kit láttok rajta?

TAMÁS: A nagyságos fejedelmet.

APAFI: Így igaz. Akkor most megkérdezem, valóban a te pénzed ez, jó ember?

PISZLICZÁR: Bizon hod enim, drágalátus fejedelem. Kettuszáz darab volt belule.

APAFI: Annyi ez, nincs benne hiba. Hát aztán, hol szerezted őket?

PISZLICZÁR: Mit tudjak én aztat, fejedelem? Pinz gurul ide-uda. Ma kápum, holnap ádum.

APAFI: Értem. Nézzétek meg jobban azt az aranyat a kezetekben. Nem találtok valami különöset rajta?

ILUCI: Én találtam... A nagyságos fejedelemnek lefelejtették a bajuszát a pénzről!

APAFI: Ügyes lány vagy. Most akkor ismét az apádhoz fordulok. Valóban a tiéd ez a kétszáz arany, Piszliczár uram?

PIPITÉR: Bizon hod enim, mondtam mán, drágalátus fejedelem.

APAFI: Az ám, jó ember, csak hogy még mindig hiba van a kréta körül. Ebből az aranypénzből ugyanis nem vertek többet ennél a kétszáz darabnál, ami itt van.

PIPITÉR: Véletlenül mind hozzám került aranbul.

APAFI: Azt a kétszáz aranyat pedig én elküldtem Hajdár basának. Szitáry Krisztof uram vitte neki.

ILUCI: Jaj, apám...

APAFI: Megmondjam-e most már, becsulátus Piszliczár, hogy hol vetted te ezeket az aranyakat?

Piszliczár hanyatt vágja magát a márványkövön, és onnantól nem mozdul semmi költögetésre. Pedig még Toska is megsimogatja az üstökét, s úgy vihog mellé, mint aki tudja, hogy most valami nagyon érdemes dolgot művelt. Iluci ráborul az apjára, s zokogva csókolgatja élettelen kezét. A fejedelem jósággaal int neki.

APAFI: Ne félj, szép gyermekem, majd magához tér az apád, mire Kolozsvárra érünk, Szitáry uramhoz. Fektesseék föl egy kocsi, Pipitér majd gondját viseli neki az úton. Jöttek velünk ti is, szembesítésre.

Ádám biztatólag fogja meg Iluci kezét, a lány hálásan hajtja a vállára a fejét, így mennek ki. A többiek jelentőségteljesen összerosolyognak a hátuk mögött.

15. jelenet – ...ha jó a vége jó

Várszoba Kolozsvárban

(Apafi, Szitáry Kristóf, Szitáry Tamás, Szitáry Ádámka, Piszliczár, Iluci, Pipitér, Mihályka)

A fiúk várják az apjukat, akivel a fejedelem tárgyalt. Pipitér a falat támasztja, Iluci az időközben magához tért Piszliczárt támogatja.

ÁDÁM: Szerinted elengedi?

TAMÁS: El kell, hogy engedje.

ÁDÁM: Csak megcsináltuk, Tamás.

TAMÁS: Meg, Ádámka. De Pipitér nélkül nem mentünk volna sokra.

PIPITÉR: Túlbecsülsz, kicsi szolgám. Nekem csak annyi szerepem volt, hogy kérleltem a lápot, szét ne morzsoljon benneket a halaknak eleségül.

TAMÁS: Sokáig van lent a fejedelem.

ÁDÁM: Föl is hozathatta volna.

PIPITÉR: Nagy dolog, ha a fejedelem lemegy a fogolyhoz a pincebörtönbe. Nem mindenkinek jár ez a megtiszteltetés.

ÁDÁM: Csak már látnám az apánkat!

TAMÁS: Nem is engedjük el egyedül ezentúl se követségbe, se a csataterre.

ÁDÁM: De nem ám!

TAMÁS: Most veszem észre, komoly legénynyé cseperedtél a megpróbáltatások ideje alatt.

ÁDÁM: Nincs több sírás, majd meglátod.

Szitáry Kristóf lép a terembe, kissé megöszülve, de még mindig délcegen. A fiúk a nyakába repülnek, Ádám rögtön elsírja magát.

FÍÚK: Édesapánk, édes jó apánk!

PIPITÉR: Nagy jó uram, édes gazdám!

SZITÁRY: Én lelkem gyermekeim! Én hűséges öreg szolgám!

Piszliczár uram Ádámhoz totyog, s oda-nyújtja a maga piros selyem zsebbelijét.

PISZLICZÁR: Nesze neked, Ádumka. A lippai bég ajándika. Szíp selem, finum selem, igazándi bizánti selem. Én már beléje siránkuztam. Csak meg nem állhatulja eztet a szíp örvendezkedést könny nélkül a becsulátus ember.

Szitáry Kristóf karon fogja a két fiát, leborul a fejedelem előtt, megköszönni neki visszaadott szabadságát. A fejedelem siet felemelni őket.

APAFI: Szitáry uram, erről majd beszélünk még egymással, később, tüzes veresborok mellett. Most sietős az utunk, mert a fejedelemasszony nagyon várja már a fiát, ezt a haszontalan gyereket, ni! Kelmed pedig menjen haza a maga családjával, úgys régen jártak otthon. Reggel azután majd lássuk egymást!

PIPITÉR: Nem lesz az jó, nagyságos fejedelem, már ha megbocsát, hogy szolga létemre beleszólok, de Szitáry uram mit sem tud az otthoni fejleményekről. A Szitáry-ház régen kelmed tulajdona, azt a lefogatas másnapján magának elko-boztatta az én uramtól.

APAFI: Igazad van, öreg. Bocsásson meg ezért, Szitáry uram! Küldönc szalad maguk előtt, hogy mire hazaérnek, ismét üres legyen tőlünk a háza, s minden úgy legyen benne, ahogy azon a gyászos napon hagyta. Jó lesz-e így, jó szolgánk, Pipitér?

PIPITÉR: A legjobban van így, nagyságos fejedelem.

APAFI: Szitáry Kristóf, kegyelmed sokat szenvedett irántunk való hűségének miatta, s a mi tévedésünk miatt. Aki hibázik, ne restellje bevallani: mi bevalljuk, hogy hibáztunk. Holnap kendet országunk tanácsosává teszünk. Ne szóljon, Szitáry, sietünk! Lépj elő, Szitáry Tamás! Hogy kívánságod ne támadjon még valaha a mi várainkat

elszedegetni, íme, neked adományozzuk Sárvár várát. Légy te a kapitánya, s rongyos hadseregedet ruházd föl ebből a kétszáz aranyból, amit Piszliczár uram most neked ajándékoz.

(Piszliczár előre lépne, de a fejedelem leinti) Tudjuk, mit akarsz mondani, jó ember. Azt akarod mondani, ugye, hogy a hídalmási szép kastélyodat nekiajándékozod Szitáry Ádámnak, aki jobban szeret kertészkedni, mint hadakozni! Jól teszed, jó ember, csak várj még egy-két esztendőt, míg nől egy kicsit a kis Iluci lányod id. Téged pedig, öreg szolga, aki ott sírdogálsz a sarokban, uradhoz való nagy hűségédért udvarunkba fogadunk, és gondunk lesz holtig való ellátásodra.

PIPITÉR: Nem érdemlem én azt, nagyságos fejedelem, inkább azt a kegyelmet kérem, hogy eressz engem vissza az Isten szigetére. Ott leszek én már otthon csak, az én nádasomban, az én vadmadaraim közt.

APAFI: Legyen a te akaratod szerint!

TAMÁS: Ha megengedi a nagyságos fejedelem, s ha nem bánod, édesapám, én Pipitérrel tartok a lápra. Van énnekem ott elszámolni valóm egy lánnyal, ígéret köt arra, hogy édesapám szabadulása-kor magamnak megkeresem.

SZITÁRY: Menj, fiam, aztán gyere, ha a lép és a szerelem visszaenged Kolozsvárra!

APAFI: Menjen, kapitány uram, egy hónapot adok a szerelem idejére az Ecsedi lápon. Egy hónap után jelenti nekem, hogy a sárvári vár kapitányságát, azzal a szép barna lánnyal, aki legyen akkorra a felesége, átvette.

TAMÁS: Ígérem, nagyságos fejedelem.

APAFI: És ha befogadja, küldök egy ifjú hadnagyot, családi szökevényt a keze alá. Otthon már úgysem tudom megtartani.

MIHÁLYKA: Köszönöm, drága apám!

APAFI: De aztán rövid pórázon tartsa, Szitáry kapitány a gyereket, és bánjon vele keményen, legény legyen belőle, ne holmi anyámasszony katonája!

TAMÁS: Megígérem, nagyságos fejedelem, és – ezt is köszönöm,

APAFI: Akkor fel, Kolozsvárra, urak! Szitáry Kristóf, maga egy pillanatra ne maradjon el mellőlem, nagy segedelmemre lehet, mert a törököt nem félem, a né-

mettől meg nem riadok, de meg kell valljam, a fejedelmé asszonyság villám-ló tekintetétől úgy rettegek, akár egy szaros kölök.

Szitáry megtorpan, megcsóválja a fejét.

SZITÁRY: Hogy én mit ki nem állok... a nagyságos fejelem miatt... Hát még a börtön sem volt elég?

